

Regeringens skrivelse

1997/98:85

Redogörelse för verksamheten inom Europarådets
ministerkommitté under år 1997

Skr.
1997/98:85

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 5 mars 1998

Göran Persson

Lena Hjelm-Wallén
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1997.

1	Inledning	4
2	Verksamheten i ministerkommittén.....	4
2.1	Medlemskretsen – ett år av konsolidering.....	4
2.1.1	Övervakning av efterlevnaden av medlemsstaternas åtaganden.....	5
2.1.2	Samarbets- och biståndsprogram.....	6
2.2	Samarbete med icke-medlemsländer och andra organisationer	7
2.3	100:e ministerkommittémötet – förberedelser för toppmöte	7
2.4	Toppmötet.....	9
2.4.1	Ett särskilt program för skydd av barn.....	10
2.5	101:a ministerkommittémötet - uppföljning av toppmötet	11
2.5.1	Översyner av Europarådets verksamhet.....	12
2.6	År 1999 firar Europarådet 50-årsjubileum.....	12
3	Europakonventionen och dess övervakningsorgan.....	13
3.1	En ny domstol för mänskliga rättigheter.....	13
3.2	Det löpande arbetet.....	13
3.3	Ratifikationsläget.....	15
4	Arbetet inom ramen för verksamhetsprogrammet.....	16
4.1	Mänskliga rättigheter och demokratifrågor.....	16
4.1.1	Mänskliga rättigheter.....	16
4.1.2	Europeiska konventionen mot tortyr m.m.....	17
4.1.3	Nationella minoriteter.....	18
4.1.4	Kamp mot rasism och främlingsfientlighet....	18
4.1.5	Jämställdhet mellan kvinnor och män	19
4.1.6	Sociala stadgan	19
4.1.7	Massmedier.....	20
4.1.8	Asyl-, flykting- och medborgarskapsfrågor...	21
4.1.9	Lokal demokrati och gränsöverskridande samarbete.....	22
4.1.10	Bioetik	22
4.1.11	Rättsfrågor.....	23
4.2	Sociala frågor och livskvalitet.....	24
4.2.1	Social trygghet.....	24
4.2.2	Socialpolitik.....	24
4.2.3	Arbetsmarknadsfrågor	25
4.2.4	Invandrares integration m.m.....	25
4.2.5	Befolkningsstudier.....	25
4.2.6	Hälso- och sjukvård.....	27
4.2.7	Miljö och regional planering	28
4.3	Kulturfrågor och kulturell mångfald.....	28
4.3.1	Utbildning, kultur och kulturarv.....	28
4.3.2	Idrott	32
4.3.3	Ungdomsfrågor.....	33
5	Arbetet inom ramen för partsavtalen.....	34

5.1	Partsavtalet på social- och hälsoområdet.....	34	Skr. 1997/98:85
5.2	Europafarmakopén.....	35	
5.3	Europarådets sociala utvecklingsfond.....	37	
5.4	Pompidougruppen för narkotikafrågor	38	
5.5	Filmstödsfonden "Eurimages"	39	
5.6	Kommissionen för demokrati genom lag.....	40	
5.7	Det europeiska audiovisuella observatoriet.....	40	
5.8	Europarådets Nord/Sydcentrum.....	40	
6	Förteckning över medlemsländer.....	42	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1998.....	44	

Europarådet bildades efter andra världskrigets slut av tio likasinnade länder i Västeuropa, däribland Sverige. Krigets grymheter och erfarenheterna av nazism och fascism hade skapat en insikt om behovet av samarbete för att värna respekten för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Den 5 maj 1949 öppnades Europarådets stadga för undertecknande.

Ministerkommittén är Europarådets beslutande och verkställande organ. Den består av medlemsländernas utrikesministrar och representerar således medlemmarnas regeringar. När ministrarna inte är samlade sköter deras ställföreträdare, ambassadörerna i Strasbourg, det löpande arbetet.

Den parlamentariska församlingen har rådgivande uppgifter samt spelar en central roll som idégivare och debattforum.

I en resolution om förbindelserna med de nationella parlamenten, som antogs 1966 (nr 319), uppmanar den parlamentariska församlingen regeringarna att årligen lägga fram en rapport om verksamheten i ministerkommittén för sina parlament. Regeringen har lämnat riksdagen sådana redogörelser för åren 1967–96, senast genom skr. 1996/97:140.

I denna skrivelse lämnas en redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under 1997.

För första gången under 1990-talet upptogs inget nytt medlemsland i Europarådet under året. Däremot blev frågor som rör övervakningen av efterlevnaden av medlemsstaternas åtaganden föremål för betydande uppmärksamhet.

Arbetet under 1997 präglades i hög grad av det andra toppmötet i organisationens historia, vilket ägde rum i Strasbourg den 10–11 oktober. Följdriktigt ägnades det 100:e ministerkommittémötet den 6 maj åt förberedelser för toppmötet medan det 101:a mötet den 6 november huvudsakligen befattade sig med uppföljning av de dokument som stats- och regeringscheferna beslutat om.

Europarådets ordinarie budget uppgick till ca 980 miljoner franska franc. Denna kraftiga ökning i förhållande till siffran för 1996, 845 miljoner, berodde på att 1997 var första året som Ryssland deltog fullt ut i finansieringen. Sveriges bidragsandel var 2,33 %. Under kalenderåret utbetalades för svenskt vidkommande via Utrikesdepartementet sammanlagt ca 33,5 miljoner kronor till organisationens verksamhet.

2 Verksamheten i ministerkommittén

2.1 Medlemskretsen – ett år av konsolidering

Europarådet har under 1990-talet beviljat inträde för 17 nya medlemsländer. Samtliga utom ett – Andorra – är belägna i Central- och Östeuropa. Senast inträdde Ryssland och Kroatien, i februari respektive

november 1996. Dessa båda länders upptagande i organisationen föregicks av ingående prövning och intensiv debatt i parlamentariska församlingen och ministerkommittén, vilket har beskrivits i de två närmast föregående årens regeringsskrivelser.

Under 1997 tillkom inga nya medlemmar. Uppmärksamheten koncentrerades i stället på att i medlemskretsen befästa respekten för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Detta skedde dels inom ramen för ministerkommitténs övervakning av efterlevnaden av gjorda åtaganden, dels genom konkreta samarbets- och biståndsinsatser för att komma till rätta med definierade problemområden (se vidare avsnitt 2.1.1 och 2.1.2).

Ansökningar om medlemskap föreligger för närvarande från Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien-Hercegovina, Georgien och Vitryssland. Samtliga dessa länder har tillträtt Europarådets kulturkonvention och beviljats gäststatus i den parlamentariska församlingen, vilket utgör naturliga steg på vägen mot fullvärdigt medlemskap.

Vad gäller Vitryssland beslutade emellertid den parlamentariska församlingen i januari, mot bakgrund av den i demokratiskt hänseende ogynnsamma utvecklingen i landet, att frysa såväl behandlingen av dess medlemskapsansökan som dess gäststatus i församlingen. Parlamentarikerna valde att inte helt avskaffa gäststatusen eftersom de önskade behålla viss kontakt med vitryska kollegor för att kunna stödja positiva utvecklingstendenser. Till skillnad från övriga kandidatländer inbjöds Vitryssland inte att delta vid toppmötet i oktober.

Monaco meddelade kring årsskiftet 1997/98 sin avsikt att ansöka om medlemskap i Europarådet. En delegation kommer att besöka Strasbourg för att diskutera frågan.

Om nämnda stater och Förbundsrepubliken Jugoslavien så småningom upptas som fullvärdiga medlemmar har Europarådet i bokstavlig mening blivit en alleuropeisk organisation.

2.1.1 Övervakning av efterlevnaden av medlemsstaternas åtaganden

Ministerkommitténs övervakningsprocess utgör ett politiskt komplement till de traditionella rättsliga instrumenten på området. Den har tillskapats mot bakgrund av senare års förskjutning av kriterierna för medlemskap i Europarådet, från krav på en fungerande demokrati till utfästelser att så snart som möjligt uppfylla villkoren och visa prov på god vilja i den riktningen. En effektiv och kontinuerlig granskning i efterhand – i kombination med stödåtgärder för att angripa de svaga punkter som identifieras under granskningens gång – är av största betydelse för Europarådets fortsatta trovärdighet.

Det egentliga övervakningsarbetet inleddes i oktober 1996 med ämnet yttrande- och informationsfrihet. Avsikten är att föra en konstruktiv dialog, på jämställd basis och med utgångspunkt i tematiskt upplagda skriftliga rapporter, om hur var och en av medlemsstaterna efterlever sina åtaganden.

Under 1997 påbörjades granskning på temat demokratiska institutioners sätt att fungera. Förberedelser pågår för att under 1998 behandla rättssystemets sätt att fungera respektive lokal demokrati. Parallellt med att nya ämnen tas upp fortsätter bearbetningen av ämnen som redan varit föremål för behandling.

Under året pläderade vissa medlemmar för en förändring av den med möda framförhandlade övervakningsmetoden i riktning mot att existerande brister skall påtalas men utan omnämnande av vilka länder som felar. Detta motsätter sig Sverige, liksom en majoritet av medlemsstaterna, eftersom hela proceduren skulle urvattnas väsentligt om man frångick den strukturerade genomgången land för land.

Även den parlamentariska församlingen har inrättat ett särskilt utskott som har i uppdrag att granska uppfyllandet av medlemskapsförpliktelser. Detta sker ländervis genom att en delegation sänds till det land som är föremål för övervakning för att på ort och ställe tala med representanter för såväl regering som opposition och andra beslutsfattare. En diskussion pågår om hur ett starkare samband skall kunna etableras mellan ministerkommittén och församlingen för ömsesidigt utbyte av den värdefulla kunskap som granskningsprocesserna resulterar i.

Beträffande regeringens övergripande syn på mänskliga rättighetsfrågor i utrikespolitiken hänvisas till skr. 1997/98:89.

2.1.2 Samarbets- och biståndsprogram

För att Europarådets grundläggande principer skall få önskat genomslag är det en angelägen uppgift att stödja såväl nya medlemsländer som kandidatländer med utbildning och rådgivning.

Samarbets- och biståndsprogrammen är huvudsakligen inriktade på uppbyggnad av ett fungerande rättssamhälle och förankring av de mänskliga rättigheterna i det rättsliga och politiska systemet liksom utbyte på regional och lokal nivå. Målet är att utveckla och konsolidera demokratisk säkerhet i hela Europa.

Den kostnadskrävande utvidgningen österut har sammanfallit med finansiell åtstramning i medlemsstaterna och åtföljande restriktivitet även när det gäller Europarådets budget.

På grund av den ansträngda budgetsituationen har överskottsmedel i form av utnyttjade anslag och överskjutande inkomster flera år i rad tagits i anspråk för integrationen av Central- och Östeuropa i stället för att betalas tillbaka till medlemsländerna. Sverige har också lämnat frivilliga bidrag, senast i april 1997 då 1 miljon kronor beviljades till projekt i Baltikum och Bosnien-Hercegovina.

Vidare äger en betydande del av stödinsatserna rum i samverkan med EU och/eller Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Under 1997 kom detta till konkret uttryck bl.a. i Albanien. Samordningen organisationerna emellan syftar till ett effektivt utnyttjande av de kompetensmässiga och ekonomiska resurser som står till buds.

2.2 Samarbete med icke-medlemsländer och andra organisationer

Skr. 1997/98:85

Europarådets relationer med kandidatländerna liksom samverkan med EU och OSSE inom ramen för biståndsprogrammen har berörts ovan.

Även i övrigt är Europarådet mycket aktivt i det internationella samarbete som vuxit fram under efterkrigstiden och framför allt efter det kalla krigets slut. Rådet har en mängd formella och informella kontakter dels med stater som varken är medlemmar eller har ansökt om medlemskap, dels med andra internationella organisationer. Det finns även en utbyggd samverkan med enskilda organisationer

Heliga Stolen har sedan länge en permanent observatör ackrediterad vid Europarådet. Under 1996 erhöll Förenta staterna, Kanada och Japan observatörsstatus. Israel är sedan 1957 observatör i den parlamentariska församlingen.

Med FN samarbetar Europarådet främst när det gäller mänskliga rättigheter och bekämpande av tortyr. Rådet är observatör i FN:s kommission för mänskliga rättigheter och har kontakt med flera av FN:s fackorgan.

Under 1996 antogs en uppdaterad överenskommelse om relationerna mellan Europarådet och EU, genom vilken utökat samarbete – bl.a. i form av deltagande i varandras möten – möjliggörs. Det kan för övrigt noteras att förväxlingar ofta uppstår mellan Europarådet och det Europeiska rådet, dvs. EU:s högsta politiska organ som består av medlemsländernas stats- och regeringschefer.

Europarådet och OSSE verkar i hög grad för likartade mål, dvs. respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer. Europarådets styrka ligger i det system av rättsligt bindande konventioner som byggts upp och som bl.a. garanterar individens rättigheter på grundval av demokratiska värderingar. OSSE:s inriktning är i första hand att med utgångspunkt från ett säkerhetspolitiskt perspektiv arbeta med konfliktförebyggande, icke-militär krishantering och återuppbyggnad efter konflikter. Båda organisationerna bidrar aktivt med olika former av stöd till de nya demokratierna i Europa. Europarådet och OSSE kommer under 1998 att ägna betydande uppmärksamhet åt att utveckla det ömsesidiga samarbetet. Representanter på olika nivåer möts regelbundet för att diskutera frågor av gemensamt intresse.

2.3 100:e ministerkommittémötet – förberedelser för toppmötet

Europarådet höll sitt 100:e ministerkommittémöte den 6 maj under ordförandeskap av Finlands utrikesminister Tarja Halonen. Den svenska delegationen leddes av utrikesminister Lena Hjelm-Wallén.

Överst på dagordningen stod förberedelserna för Europarådets andra toppmöte. Som bakgrund kan nämnas att initiativet till ett nytt toppmöte kom från parlamentariska församlingen och att dess talman, den tyska förbundsdagsledamoten Leni Fischer, valde att lansera det vid ett besök

hos Frankrikes president Jacques Chirac våren 1996. Frankrike erbjöd sig så småningom att stå värd för ett möte i Strasbourg och fastställde datum för evenemanget till den 10–11 oktober 1997.

Den 6 maj utvecklade Frankrike inför ministerkommittén sina tankar om dagordningen för toppmötet och angav därvid fyra huvudområden: demokrati och mänskliga rättigheter, mänsklig värdighet och sociala frågor, medborgares säkerhet samt utbildning och kulturell mångfald i ett demokratiskt perspektiv.

Utrikesminister Hjelm-Wallén underströk i sitt inlägg bl.a. betydelsen av en koncentrerad agenda för toppmötet, den vikt Sverige fäster vid konsolidering och utveckling av Europarådets existerande rättsliga instrument samt organisationens roll på det sociala området, inte minst vad gäller skydd av barn. Hon uttryckte också förhoppningen att dödsstraffet skall vara avskaffat i hela Europa till rådets 50-årsjubileum 1999.

Ministrarna var eniga om att ett politiskt bokslut behövde göras av vad som skett efter det första toppmötet i Wien i oktober 1993 samtidigt som man, med sikte på det stundande 50-årsjubileet, borde ta ut färdriktningen för organisationens framtida arbetsuppgifter och dess roll bland andra internationella institutioner i Europa.

Ryssland betonade sitt intresse för toppmötesförberedelserna och inbjöd till ett planeringsmöte i S:t Petersburg, vilket ägde rum den 10–11 juni.

Vid det 100:e mötets slut avlöste Frankrike Finland som ordförande i ministerkommittén och övertog samtidigt ledningen i den arbetsgrupp för toppmötet som inrättats tidigare under våren.

Ministerkommittémötet hade inletts redan den 5 maj med en informell sammankomst i generalsekreterarens residens, enligt ett mönster som etablerades våren 1996. Franz Vranitzky, OSSE-ordförandeskapets personlige representant i Albanien och f.d. österrikisk förbundskansler, introducerade kvällens diskussion som gällde möjliga utvägar ur den albanska krisen. Samma tema återkom påföljande dag då ministrarna utlovade aktivt stöd för att återskapa demokratiska och rättsstatliga spelregler i det krisdrabbade medlemslandet. Insatserna skulle äga rum i samarbete med EU och OSSE, med OSSE som samordnande instans.

Ministrarna uttalade också fortsatt beredskap att bidra till de internationella ansträngningarna för att främja demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer i Bosnien-Hercegovina, ett av de länder som ansökt om medlemskap i Europarådet. De konstaterade samtidigt att tre andra kandidatländer – Armenien, Azerbajdzjan och Georgien – några dagar tidigare hade tillträtt Europarådets kulturkonvention.

Tilläggas kan att de nordiska delegationscheferna, i enlighet med den tradition som utbildats, sammanträdde en kort stund med sina baltiska motsvarigheter. Finlands utrikesminister, som ledde mötet, tog tillfället i akt att redogöra för det finländska förslaget att inrätta en kommissionär för mänskliga rättigheter. Förslaget har svenskt stöd, under förutsättning dels att kommissionärens huvuduppgifter kommer att gälla information och utbildning, dels att funktionen inte blir och heller inte uppfattas som en judiciell instans vid sidan av den nya domstolen.

Europarådet är en organisation i förvandling. Sedan 1989 har medlemsantalet nära nog fördubblats, från 23 till för närvarande 40 stater. Samtidigt står både EU och NATO inför viktiga utvidgningsprocesser. OSSE har breddat sina aktiviteter. Allt detta påverkar självfallet Europarådets verksamhet.

Det andra toppmötet skall ses bl.a. mot ovannämnda bakgrund. Avgörande för beslutet att hålla toppmötet var dock främst en insikt om behovet att dels konsolidera de framsteg som gjorts, dels dra upp riktlinjerna för Europarådets arbete under de närmaste åren.

Vid mötet den 10–11 oktober var samtliga 40 medlemsländer, liksom kandidatländerna Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien-Hercegovina och Georgien, representerade av sina stats- eller regeringschefer. Den svenska delegationen leddes av statsminister Göran Persson.

EU representerades av kommissionens ordförande Jacques Santer och OSSE av ordförandelandet Danmarks utrikesminister Niels Helveg Petersen.

Även generalsekreterare Daniel Tarschys liksom talmännen i den parlamentariska församlingen respektive den europeiska kongressen för lokala och regionala myndigheter, Leni Fischer och Claude Haegi, framträdde vid mötet. De båda talmännens deltagande underströk det nära sambandet mellan ministerkommittén och Europarådets övriga två huvudorgan.

Dessutom var företrädare för observatörsländerna Heliga Stolen, Förenta staterna, Japan och Kanada närvarande.

Samtliga deltagare i toppmötet betonade Europarådets betydelse och vikten av respekt för demokratiska spelregler, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Statsminister Persson poängterade i sitt anförande det viktiga samspelet mellan Europarådet och andra internationella organisationer, i första hand EU och OSSE. Han underströk Östersjösamarbetets betydelse. Statsministern tog också upp behovet av att förstärka Europarådets dubbla roll som övervakare av medlemsstaternas förpliktelser och som stöd i strävandena att efterleva ingångna åtaganden. För att uppnå ambitiösa mål krävs emellertid resurser, vilka medlemmarna måste vara beredda att ställa till förfogande. Vidare betonades den vikt Sverige fäster dels vid att den nya Europadomstolen blir ett effektivt instrument i kampen för mänskliga rättigheter, dels vid att barns behov av skydd i bred bemärkelse blir föremål för särskild uppmärksamhet.

Toppmötet resulterade i en politisk deklaration samt en handlingsplan med följande fem huvudrubriker.

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Sociala frågor
- Medborgares säkerhet
- Demokratiska värden och kulturell mångfald
- Strukturer och arbetsmetoder.

Slutdokumenten avspeglar väl svenska prioriteringar. Bland många viktiga ämnen kan av speciellt intresse nämnas den nya domstolen för

mänskliga rättigheter, övervakningen av efterlevnaden av medlemsstaternas åtaganden och särskilda insatser för skydd av barn. Dessa teman behandlas utförligare i avsnitten 3.1, 2.1.1 och 2.1.2 respektive 2.4.1.

Vad gäller förslagen i handlingsplanen om dels ett förbud mot kloning av människor, dels en intensifierad kamp mot korruption och organiserad brottslighet vidtog ministerkommittén redan vid sitt möte i november konkreta åtgärder genom att anta ett tilläggsprotokoll respektive ett antal riktlinjer (jämför även avsnitten 4.1.10 och 4.1.11).

I anslutning till mötet ägde en mängd bilaterala samtal rum mellan de närvarande stats- och regeringscheferna.

I samband med toppmötet utgavs publikationen UD informerar 1997:1, Europarådet – en organisation i förvandling.

2.4.1 Ett särskilt program för skydd av barn

I förhandlingarna inför toppmötet drev Sverige särskilt frågan om barns villkor. Belgien föreslog på ett tidigt stadium en text om skydd av barn och kriminalisering av barnpornografi under huvudrubriken medborgares säkerhet. Sverige önskade emellertid se barnfrågorna återspeglade även i ett vidare perspektiv med positiva förtecken. Efter förhandlingar fick också ett program för att tillvarata barns intressen sin plats under huvudrubriken sociala frågor i handlingsplanen.

Regeringen har utfäst sig att lämna ett frivilligt bidrag på 500 000 kronor för programmets upprättande. I samband med ministerkommitténs novembermöte tillkännagav Norge – efter samråd med Sverige – att man aktivt önskar delta i utformningen av programmet liksom att man ställer 1 miljon norska kronor till förfogande för dess genomförande.

Efter samråd mellan Europarådets sekretariat och berörda i de svenska och norska regeringskanslierna om programmets inriktning lyfts ärendet under våren 1998 till ministerkommitténivå. Tanken är att ett förslag för den närmaste tvåårsperioden skall lanseras när ministrarna samlas till sitt 102:a möte i maj.

År 1999 kommer Sverige att vara värd för en familjeministerkonferens inom Europarådets ram. Den skall ha ett positivt barninriktat tema och förväntas dels göra en första utvärdering av programmet, dels ge ett värdefullt bidrag till det fortsatta arbetet.

I sammanhanget kan nämnas att Tyskland, ordförande i ministerkommittén under perioden november 1997–maj 1998, har tagit initiativ till ett uppföljningsmöte till kongressen mot kommersiellt sexuellt utnyttjande av barn som ägde rum i Stockholm i augusti 1996. Mötet planeras äga rum i Strasbourg i april 1998.

2.5 101:a ministerkommittémötet - uppföljning av toppmötet

Skr. 1997/98:85

Den 6 november höll Europarådet sitt 101:a ministerkommittémöte med den franske Europaministern Pierre Moscovici som ordförande. Sveriges delegation leddes av statssekreterare Gunnar Lund.

Mötet började med en informell kvälls-session hemma hos generalsekreterare Daniel Tarschys den 5 november. Diskussionen gällde nationella minoriteter och inleddes av Max van der Stoel, OSSE:s högkommissarie för minoritetsfrågor.

Huvudtema den 6 november var uppföljning av toppmötesbesluten. Många ämnen i slutdokumenten berördes men på ordförandelands önskemål kretsade debatten huvudsakligen kring en av handlingsplanens huvudrubriker, nämligen strukturer och arbetsmetoder.

Ett av Frankrike lanserat förslag om att tillsätta en kommitté av visa personer för att bidra med såväl konkreta reformidéer som visioner för Europarådets framtida verksamhet vann gehör. Några grundtankar bakom förslaget är att organisationen behöver förändras dels för att motsvara de krav som utvidgningen medfört, dels för att kunna reagera snabbare vid politiska kriser i medlemsländerna. I sammanhanget poängterades på nytt vikten av en väl fungerande samverkan mellan Europarådet och andra internationella aktörer, främst EU och OSSE.

Statssekreterare Lund underströk i sitt inlägg behovet av strukturella reformer inom Europarådet. Han tog upp det av Sverige, och Norge, prioriterade särskilda programmet för barn. Vidare anknöt han till utrikesminister Hjelm-Walléns appell vid majmötet om ett snabbt avskaffande av dödsstraffet i samtliga medlemsländer.

I enlighet med vad som uppdragits åt dem i toppmötets handlingsplan antog ministrarna dels ett antal vägledande principer för kampen mot korruption och organiserad brottslighet, dels ett tilläggsprotokoll med förbud mot kloning av människor till konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin.

Ministrarna beslutade att fortsätta behandla toppmötesdokumenten vid sina kommande möten och instruerade ställföreträdarna att närmast avrapportera vid det 102:a ministerkommittémötet i maj 1998.

Innan det formella mötet tog sin början samlades de nordiska och baltiska delegationsledarna för ett informellt samtal.

Den 101:a sessionen föregicks också av ett möte mellan representanter för ministerkommittén och den parlamentariska församlingen, vid vilket allmän tillfredsställelse med utfallet av toppmötet kom till uttryck.

I samband med ministerkommittémötet öppnades den europeiska konventionen om medborgarskap för undertecknande, med Sverige som en av 15 undertecknare. Konventionen innehåller principer och regler rörande alla aspekter på medborgarskap.

I direkt anslutning till mötet överlämnade Frankrike ordförandeskapet i ministerkommittén till Tyskland.

2.5.1 Översyner av Europarådets verksamhet

Skr. 1997/98:85

Som framgått ägnade det 101:a mötet stor uppmärksamhet åt Europarådets strukturer och arbetsmetoder. Ett principbeslut fattades om att tillsätta en kommitté av visa personer för att granska möjligheterna att reformera organisationen.

En ingående diskussion om personsammansättning och mandat följde. Strax före jul enades ministerkommittén på ställföreträdarnivå om följande.

Portugals före president Mario Soares utsågs till ordförande i kommittén. Ytterligare fyra ledamöter nominerades i personlig kapacitet, däribland Finlands utrikesminister Tarja Halonen och Ungerns utrikesminister Laszlo Kovacs. Vidare ingår talmannen i Europarådets parlamentariska församling och ordföranden i kommissionen för demokrati genom lag samt företrädare för EU:s respektive OSSE:s ordförandeland liksom en representant för värdlandet Frankrike.

Kommitténs mandat är huvudsakligen inriktat på att förstärka Europarådets politiska profil och förbättra dess effektivitet, genomslagskraft och synlighet. Uppdraget kan delas in i fyra huvudområden: relationerna till EU och OSSE, beslutsfattande inom organisationen, aktiviteter och program samt finansiering och budget.

En interimrapport skall avges till ministerkommittén redan vid dess möte i maj och en slutrapport i november 1998.

Sedan tidigare pågår separata översyner av Europarådets sociala sektor och ungdomssektorn. Mer om detta i anslutning till redovisningen av respektive område i avsnitt 4.

2.6 År 1999 firar Europarådet 50-årsjubileum

Europarådets stadga öppnades för undertecknande i London den 5 maj 1949. Under 1997 inleddes förberedelserna för organisationens 50-årsjubileum, i samverkan mellan ministerkommittén, den parlamentariska församlingen och den europeiska kongressen för lokala och regionala myndigheter (kommunalkongressen).

För ministerkommitténs del har en särskild arbetsgrupp bildats som, mot bakgrund av det ungerska ordförandeskapet våren 1999, leds av Ungerns ambassadör i Strasbourg. Medlemsländerna har uppmanats att börja planera för hur jubiléet skall uppmärksammas på nationell nivå.

Redan nu förutses en högtidlig minnesceremoni i London den 4 maj 1999. Några dagar senare, den 7–8 maj, äger det 104:e ministerkommittémötet rum i Budapest på inbjudan av ordförandelandet. Mötet kommer bl.a. att ägnas summering av vad som åstadkommit sedan det andra toppmötet och hur man skall gå vidare mot förverkligande av handlingsplanens beslut.

År 1999 har det också gått tio år sedan Berlinmuren föll, vilket möjliggjorde Europarådets öppning österut och innebar startpunkten för en period av dynamisk utveckling i organisationens historia.

3 Europakonventionen och dess övervakningsorgan

Skr. 1997/98:85

3.1 En ny domstol för mänskliga rättigheter

Den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har ratificerats av samtliga Europarådets medlemsstater utom Ryssland. Konventionen och dess 11 tilläggsprotokoll utgör ett av de mest effektiva internationella skydden för de mänskliga rättigheterna i världen. Det unika med systemet, i förhållande till andra regelverk på området, är de övervakningsorgan som etablerats enligt konventionen.

För närvarande övervakar tre organ att staterna fullgör sina åtaganden enligt konventionen, nämligen den europeiska kommissionen för de mänskliga rättigheterna (Europakommissionen), den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) och Europarådets ministerkommitté.

Genom det på toppmötet i Wien 1993 beslutade tilläggsprotokoll 11 till Europakonventionen genomförs en radikal reform i syfte att rationalisera övervakningssystemet och förkorta de nuvarande långa handläggningstiderna, som kan uppgå till 5–6 år innan ett slutligt avgörande fälls. Den ökade måltillströmningen beror på utvidgningen av konventionsstatskretsen liksom en större medvetenhet bland de berörda staternas medborgare. För närvarande registreras ca 5 000 klagomål per år hos kommissionen.

Reformen innebär att den nuvarande kommissionen och domstolen ersätts med en instans, en permanent domstol med heltidsanställda ledamöter för prövning av såväl individuella som mellanstatliga klagomål. Ministerkommitténs framtida uppgift blir begränsad till att granska efterlevnaden och verkställigheten av den nya domstolens domar.

Den nya domstolen träder i funktion den 1 november 1998 och kommer att bestå av en ledamot från varje konventionsstat. Till svensk domare har nyligen valts presidenten i kammarrätten i Göteborg Elisabeth Palm.

3.2 Det löpande arbetet

Samtliga medlemmar av Europarådet har undertecknat Europakonventionen. Kroatien, Lettland, Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien), Moldova och Ukraina ratificerade den under 1997. Som nämnts ovan är Ryssland nu den enda medlemsstaten som inte ratificerat konventionen.

Ministerkommittén övervakade, enligt artiklarna 32 och 54 i konventionen, liksom tidigare år fortlöpande verkställandet av Europadomstolens domar samt granskade och överprövade de rapporter som Europakommissionen avgett över klagomål. Ministerkommittén antog över 600 resolutioner i sådana ärenden. Det stora flertalet

resolutioner rör alltjämt mål mot Italien. Dessutom antog ministerkommittén en resolution av mer allmän karaktär avseende de åtgärder av olika slag som Italien tvingats vidta i syfte att minska den långa tidsåtgången i de nationella domstolarna.

I målet Persson mot Sverige antog ministerkommittén en slutresolution sedan regeringen kunnat redovisa att erforderliga lagstiftningsåtgärder vidtagits genom att riksdagen antagit lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård, vilken trädde i kraft den 1 januari 1997 (se även skr. 1995/96:193).

I redogörelsen för verksamheten under 1996 (skr. 1996/97:140) konstaterades att det för första gången uppstått problem med att förmå en medlemsstat att erlægga ett av Europadomstolen utdömt skadestånd, nämligen i målet Stran Greek Refineries m.fl. mot Grekland. Sedan ministerkommittén fastställt att klagandena erhållit ersättning kunde emellertid en slutresolution antas under 1997, varmed ärendet avfördes från dagordningen.

Under året avgjorde Europadomstolen fyra mål mot Sverige. I samtliga fall ogillades påståendena om att Sverige kränkt Europakonventionen.

Målet Rolf Gustafsson mot Sverige (dom den 1 juli) rörde rätt till brottsskadeersättning enligt brottsskadelagen (1978:413) och den fråga som prövades var om den tidigare Brottsskadenämnden var att anse som en domstol i Europakonventionens mening. Europadomstolen, som konstaterade att rätten till brottsskadeersättning var en civil rättighet, fann att Brottsskadenämndens prövning tillgodosåg de krav som konventionen uppställer på en domstolsprövning och att något konventionsbrott således inte ägt rum.

Målet Anne-Marie Andersson mot Sverige (dom den 27 augusti) rörde överlämnandet av viss information om klagandens personliga förhållanden från en psykiater till socialnämnden på orten. Klaganden gjorde gällande att hon inte i förväg kunnat få åtgärden prövad av domstol och att detta förhållande, samt att hon även i övrigt saknat ett inhemskt rättsmedel, stred mot konventionen. Europadomstolen, som bl.a. konstaterade att det saknades en ”rätt” för klaganden enligt inhemsk lag att förhindra att informationen överfördes på det sätt som skett, kom till slutsatsen att någon konventionskränkning inte hade ägt rum.

Målet M.S. mot Sverige (dom den 27 augusti) rörde liknande frågor. Dessutom prövades i detta fall klagandens påstående om att en försäkringskassas inhämtande av information från ett sjukhus i samband med att kassan prövade en begäran från klaganden om arbetsskadeersättning bl.a. kränkt hennes rätt till respekt för privatlivet. Inte heller i det avseendet ansåg Europadomstolen att någon konventionskränkning ägt rum.

Den fjärde domen (den 30 oktober), målet Paez mot Sverige, rörde klagandens avvisning till Peru och den risk som han påstod förelåg för att han skulle gripas och torteras vid återkomsten. Sedan klaganden fått uppehållstillstånd i Sverige avskrev Europadomstolen målet från vidare handläggning.

För närvarande är tre mål mot Sverige under handläggning i Europadomstolen. Dessutom har klaganden i målet Torgny Gustafsson

mot Sverige, sedan domstolen under 1996 avkunnat sin dom, begärt att målet skall tas upp till omprövning (se även skr. 1996/97:140). Något definitivt beslut om omprövning har ännu inte fattats. Två mål mot Sverige, Holm och Lennart Gustafsson, avvaktar slutbehandling i ministerkommittén.

Under 1997 registrerades 4 750 nya klagomål hos kommissionen, varav 146 mot Sverige. Motsvarande siffror för 1996 var 4 758 och 169. Från att kontinuerligt ha ökat under senare år har tillströmningen av klagomål, åtminstone tillfälligtvis, stabiliserats. Den genomsnittliga handläggningstiden för mål i kommissionen är dock fortfarande flera år lång. Vissa brådskande mål, t.ex. sådana som rör brott mot artikel 3 (skyddet mot tortyr m.m.), behandlas med förtur.

Under året hänsköts 119 mål till Europadomstolens prövning. Av de sammanlagt 664 mål som domstolen avgjort sedan den tillkom rör 36 klagomål mot Sverige. En redogörelse för de domar som dittills meddelats i mål mot Sverige finns bl.a. i bilaga till prop. 1995/96:126, Förnyad förklaring enligt artikel 46 i Europakonventionen. Referat av Europadomstolens domar återges fortlöpande i Svensk Juristtidning. För tiden fram till november 1993 finns referat också att tillgå i riksdagens offentliga databas, informationssystemet RIXLEX.

3.3 Ratifikationsläget

I detta sammanhang kan det finnas anledning att nämna i vilken utsträckning tilläggsprotokollen till Europakonventionen har ratificerats av medlemsstaterna. Uppgifterna gäller förhållandet den 31 december 1997. Som redan påpekats hade själva konventionen vid denna tidpunkt ratificerats av alla medlemsstater utom Ryssland. Samtliga stater som ratificerat den har också accepterat den enskilda klagorätten samt domstolens jurisdiktion.

Det första tilläggsprotokollet, som rör bl.a. äganderättsskyddet, har ratificerats av samtliga medlemsstater utom Andorra, Ryssland och Schweiz.

Det fjärde tilläggsprotokollet, som rör bl.a. rörelsefriheten och rätten att lämna sitt land samt förbud mot kollektiv utvisning av utlänningar, har inte ratificerats av Andorra, Bulgarien, Grekland, Liechtenstein, Malta, Ryssland, Schweiz, Spanien, Storbritannien och Turkiet. Övriga medlemsstater har ratificerat protokollet.

Det sjätte tilläggsprotokollet, som förbjuder användning av dödsstraff i fredstid, har inte ratificerats av Albanien, Belgien, Bulgarien, Cypern, Estland, Grekland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland, Storbritannien, Turkiet och Ukraina. Övriga medlemsstater har ratificerat protokollet.

Det sjunde tilläggsprotokollet, som bl.a. anger vissa rättssäkerhetsgarantier vid utvisningsförfaranden samt rätt till överprövning av brottmålsdomar, har ratificerats av 25 medlemsstater men inte av Andorra, Belgien, Bulgarien, Cypern, Irland, Liechtenstein, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Ryssland, Spanien, Storbritannien, Turkiet och Tyskland.

Det nionde tilläggsprotokollet, som ger också den enskilde klaganden rätt att själv hänskjuta ett mål till domstolens prövning, ratificerades av Sverige den 21 april 1995 (se prop. 1994/95:115, Reformering av övervakningssystemet enligt Europakonventionen). Protokollet har ratificerats av 23 stater. Det trädde i kraft den 1 oktober 1994 gentemot de stater som vid denna tidpunkt hade ratificerat det. För Sveriges del trädde det i kraft den 1 augusti 1995.

Det elfte tilläggsprotokollet, som rör reformeringen av hela övervakningssystemet enligt konventionen, har ratificerats av samtliga medlemsstater utom Ryssland. Reformen kommer att träda i kraft den 1 november 1998. En redogörelse för dess innebörd återfinns i avsnitt 3.1.

Övriga protokoll rör främst processuella ändringar i förfarandet inför konventionsorganen.

4 Arbetet inom ramen för verksamhetsprogrammet

I syfte att diskutera innehållet i och skapa riktlinjer för det mellanstatliga verksamhetsprogrammet anordnar Europarådet regelbundet återkommande s.k. fackministerkonferenser inom nitton olika områden. Ministrar med ansvar för utbildnings- respektive familjefrågor började mötas redan 1959 och sedan har nya områden tillkommit undan för undan.

Under 1997 arrangerades följande sex konferenser: den 21:a justitieministerkonferensen i Prag den 10–11 juni, den 25:e konferensen för ministrar med ansvar för familjefrågor i Wien den 16–18 juni, den 19:e utbildningsministerkonferensen i Kristiansand den 22–24 juni, den 11:e konferensen för ministrar med ansvar för regional utveckling och planering i Limassol den 16–17 oktober, den 4:e jämställdhetsministerkonferensen i Istanbul den 13–14 november och den 5:e konferensen för ministrar ansvariga för massmediefrågor i Thessaloniki den 11–12 december.

Den fortsatta redogörelsen under denna huvudrubrik ansluter till uppläggningsen av Europarådets verksamhetsprogram för 1997 och rör arbetet i kommittéer etc.

4.1 Mänskliga rättigheter och demokratifrågor

4.1.1 Mänskliga rättigheter

Det löpande arbetet på området mänskliga rättigheter bedrevs liksom under tidigare år i styrkommittén för mänskliga rättigheter (CDDH) och dess expertkommitté. Ett förslag till tilläggsprotokoll till Europakonventionen, som utarbetats av expertkommittén för utveckling av de mänskliga rättigheterna (DH-DEV) angående vissa ytterligare

rättigheter för frihetsberövade, bordlades av CDDH sedan utfallet av remissbehandlingen i kommissionen och domstolen blivit övervägande negativt.

Som alternativ till ett tidigare förslag om ett tilläggsprotokoll till Europakonventionen angående jämställdhet mellan kvinnor och män hade DH-DEV under 1997 i uppdrag att undersöka förutsättningarna för andra tänkbara lösningar i syfte att främja jämställdhetssträvandena, t.ex. en ramkonvention om jämställdhet eller en utvidgning av diskrimineringsförbudet i artikel 14 i konventionen. Arbetet har kombinerats med ett mandat att granska olika folkrättsliga lösningar för att komma tillrätta med problem orsakade av rasism och intolerans. Resultatet blev ett förslag från DH-DEV om en utvidgning av diskrimineringsförbudet i artikel 14 i form av ett tilläggsprotokoll till konventionen. Förslaget har godtagits av en majoritet av ledamöterna i både DH-DEV och CDDH. Det är nu föremål för behandling i ministerkommittén.

Expertkommittén för processuella frågor (DH-PR) granskade under året ett förslag till rättegångsregler för den nya Europadomstolen som kommer att träda i funktion den 1 november 1998 i enlighet med det elfte tilläggsprotokollet till Europakonventionen (se avsnitt 3.1).

4.1.2 Europeiska konventionen mot tortyr m.m.

Den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr m.m., som trädde i kraft den 1 februari 1989, hade vid utgången av 1997 ratificerats av samtliga medlemsstater utom Lettland, Litauen och Ryssland. Sverige ratificerade konventionen den 21 juni 1988. För en närmare redovisning av dess innehåll hänvisas till prop. 1987/88:133.

Den kommitté som upprättats enligt konventionen för att undersöka behandlingen av frihetsberövade i syfte att stärka skyddet mot tortyr m.m. inledde sin verksamhet 1990. Under 1997 reste kommittén till Albanien, Belgien, Estland, Grekland, Nederländerna, Tjeckien, Turkiet och Spanien. Särskilda besök avlades också i Luxemburg, Nederländerna (Antillerna), Norge, Spanien samt Storbritannien och Isle of Man. I februari 1998 besökte kommittén Sverige.

Kommittén har vid flera tillfällen varit i Turkiet som ett led i en löpande dialog om hur arrest- och fängelseförhållandena där kan förbättras. I samband med de svåra fängelsestrejkerna under 1997 såg den turkiska regeringen kommittén som en hjälp att söka lösa motsättningarna och den inbjöds därför särskilt.

Mot bakgrund av de krav som följer med det utvidgade medlemsantalet diskuterar kommitténs ledamöter, parallellt med sina besök i medlemsländerna, framtida resursbehov och arbetsformer.

De rapporter som avfattas är inte offentliga men kan offentliggöras om den berörda staten samtycker. Så har skett med den dokumentation som rör Sverige. De flesta länder som utsatts för granskning har accepterat att rapporterna offentliggörs.

Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter, som öppnades för undertecknande den 1 februari 1995, hade vid årsskiftet 1997/98 ratificerats av 15 stater. Konventionen trädde i kraft den 1 februari 1998. Bland de medlemmar som ratificerat den kan nämnas Danmark, Finland, Spanien och Ungern.

Frågan om Sverige skall ratificera ramkonventionen har behandlats av Minoritetsspråkkommittén (Jo 1995:03), som avgav sitt betänkande i december 1997 (SOU 1997:193). I sina slutsatser rekommenderar kommittén en svensk ratifikation.

Konventionen är den första folkrättsligt bindande multilaterala överenskommelsen rörande minoritetsfrågor i allmänhet. Den slår fast vissa grundläggande principer som konventionsstaterna åtar sig att efterleva till skydd för de nationella minoriteterna. I Europarådet anses ett sådant skydd vara en viktig utgångspunkt för att bygga ett stabilt, demokratiskt och säkert Europa. De principer som kommer till uttryck i konventionen skall förverkligas genom nationell lagstiftning och en lämplig regeringspolitik. Det åligger ministerkommittén att övervaka att principerna efterlevs. En särskild expertkommitté (CAHMEC) slutförde under 1997 sitt uppdrag att överväga formerna för övervakningen. Som ett resultat av CAHMEC:s arbete antog ministerkommittén den 17 september en resolution om de närmare detaljerna i ramkonventionens övervakningsmekanism.

4.1.4 Kamp mot rasism och främlingsfientlighet

Inom flera av Europarådets verksamhetsgrenar bedrevs under året arbete för att motverka rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering. Det gäller bl.a. områdena arbetsmarknad, socialpolitik, mänskliga rättigheter och migration.

Huvudansvaret låg emellertid på kommissionen mot rasism och intolerans (ECRI), som har ägnat mycket tid åt att utarbeta s.k. länderrapporter, dvs. redovisningar av situationen vad gäller rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering i skilda medlemsländer samt förslag till åtgärder för att förbättra förhållandena i varje enskilt land.

EU beslutade under 1997 att inrätta ett s.k. observatorium mot rasism och främlingsfientlighet. I observatoriets stadgar uttalas att det skall ha ett nära samarbete med Europarådet, som också skall ha en plats i dess styrelse. Detta ligger i linje med Sveriges uppfattning alltsedan frågan om ett observatorium först aktualiserades, nämligen att de båda organisationernas resurser på området i största möjliga utsträckning bör samordnas i syfte att undvika dubbelarbete och ta tillgänglig kompetens till vara.

I slutdokumentet från toppmötet i oktober manade stats- och regeringscheferna till en intensifiering av kampen mot rasism, främlingsfientlighet, antisemitism och intolerans.

4.1.5 Jämställdhet mellan kvinnor och män

Skr. 1997/98:85

Att främja jämställdhet mellan kvinnor och män fortsätter att vara en viktig del i Europarådets arbete för demokrati och mänskliga rättigheter.

Styrkommittén för jämställdhet mellan kvinnor och män (CDEG) sammanträdde två gånger under året. Ett arbetssätt som utvecklats inom kommittén under senare år är inrättandet av särskilda expertgrupper med uppgift att belysa och komma med förslag i olika frågor. Under 1997 bildades en expertgrupp om positiv särbehandling inom området jämställdhet mellan kvinnor och män och en annan som behandlar skydd av kvinnor och unga flickor mot våld. Sedan tidigare arbetar en expertgrupp med rätten till fritt val när det gäller reproduktion, en med intolerans, rasism och jämställdhet mellan kvinnor och män, en med metodutveckling för att införliva ett jämställdhetsperspektiv på alla områden och slutligen en med framtida prioriteringar, strategier och arbetsmetoder i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män. Gruppernas rapporter tas fortlöpande upp i styrkommittén.

I juni hölls i Strasbourg ett två dagars seminarium om männens roll i arbetet för att uppnå jämställdhet.

I november ägde den 4:e jämställdhetsministerkonferensen rum i Istanbul. Sverige var ett av de rapporterande länderna och vårt bidrag gällde männens roll i jämställdhetsarbetet.

Ett seminarium om jämställdhetspolitiska frågor på nationell nivå genomfördes i november i Tallinn.

Vad gäller ett eventuellt tilläggsprotokoll till Europakonventionen angående jämställdhet mellan kvinnor och män hänvisas till avsnitt 4.1.1.

4.1.6 Sociala stadgan

Den europeiska sociala stadgan uppmärksammades under året på flera sätt. Ett välbesökt kollokvium om dess framtid, organiserat av Europarådet, ägde rum i maj i Strasbourg. I april antog den parlamentariska församlingen en rekommendation (nr 1324) i vilken alla medlemsstater uppmanas att ratificera stadgan och dess protokoll samt den reviderade stadgan. Stadgans betydelse framhölls också i den slutdeklaration som antogs vid toppmötet i oktober.

Vidare har stadgan fått en ny roll i EU-sammanhang. Som ett resultat av de diskussioner som under EU:s regeringskonferens fördes om sociala rättigheter införs genom Amsterdamfördraget hänvisningar till den europeiska sociala stadgan både i ingressen till Unionsfördraget och i inledningen till det socialpolitiska kapitlet i EG-fördraget.

Under året undertecknades och ratificerades 1961 års sociala stadga av Polen som tjugoförsta stat, och först av staterna i Central- och Östeuropa.

Den reviderade sociala stadgan undertecknades under 1997 av Rumänien, Litauen, Slovenien och Storbritannien. Antalet undertecknande stater uppgår därmed till tolv. Det krävs tre ratifikationer för att den skall träda i kraft, vilket beräknas komma att ske under 1998. Sannolikt kommer även 1995 års tilläggsprotokoll om ett kollektivt klagomålsförfarandet att träda i kraft 1998. I prop. 1997/98:82 föreslås att

riksdagen godkänner att Sverige ratificerar såväl den reviderade stadgan som tilläggsprotokollet.

Övervakningsförfarandet har stärkts sedan 1993 då de första rekommendationerna antogs av ministerkommittén. Även om det ofta tar tid innan någon förändring med anledning av rekommendationerna rapporteras finns det flera positiva resultat beträffande fall som kritiserats sedan lång tid tillbaka.

Regeringskommittén består av representanter för regeringarna i de länder som ratificerat stadgan. Varje övervakningscykel avslutas med att ministerkommittén tar ställning till förslag från regeringskommittén som rör dels en resolution om tillämpningen av stadgan, dels utkast till rekommendationer riktade till enskilda länder angående särskilt allvarliga brott mot stadgan. I januari beslöt ministerkommittén att anta det förslag som regeringskommittén lagt fram i slutet av 1996.

Den oberoende expertkommittén har nio ledamöter, varav för närvarande två från Norden (en från Finland och en från Norge). Expertkommitténs slutsatser från granskningen av 1995 års tillämpningsrapporter behandlades under året vid fyra möten i regeringskommittén. Expertkommittén hade funnit 94 fall av negativa slutsatser, dvs. konstaterade brott mot stadgan.

Kritiken mot Sverige gällde regler om minderåriga (artikel 7), mödraledighet (artikel 8), regler om migrerande arbetstagare (artikel 18 och 19). Under behandlingen i regeringskommittén kunde beträffande vissa av dessa situationer anföras att vi antingen redan har ändrat reglerna (arbetstid m.m. för minderåriga) eller utredde frågan (domstolsprövning av beslut om utvisning enligt terroristlagen). Avseende kritiken mot att Sverige inte har sex veckors obligatorisk mödraledighet lyckades vi liksom tidigare få förståelse för att inget behov av sådana regler föreligger i vårt system för föräldraledighet. Regeringskommitténs granskning ledde för svensk del inte till något beslut om åtgärd, men i några av fallen beslöt kommittén att avvakta en förnyad bedömning av expertkommittén.

Regeringskommittén beslöt att rikta varningar till Belgien, Frankrike, Tyskland, Grekland, Italien, Malta och Spanien liksom, efter omröstning, att föreslå rekommendationer riktade till Frankrike för brott mot artikel 17 (begränsning av arvsrätten för barn födda utom äktenskapet), till Tyskland för brott mot artikel 6 (begränsning av strejkrätten), till Italien för brott mot artikel 7 (avsaknad av minimiålder i vissa yrken) samt till Turkiet för brott mot artikel 11 (hög barnadödlighet) och artikel 16 (regler om egendomsförvaltning som är ofördelaktiga för kvinnor). I februari 1998 beslöt ministerkommittén att anta samtliga förslag till rekommendationer.

4.1.7 Massmedier

Styrkommittén för massmediefrågor (CDMM) sammanträdde vid tre tillfällen och behandlade aktuella ämnen såsom våld i medier, medier och intolerans, medier i ett alleuropeiskt perspektiv, informationsfrihet samt ny kommunikationsteknik och mänskliga rättigheter.

Kommitténs viktigaste uppgift under året var att förbereda konferensen för ministrar med ansvar för massmediefrågor i Thessaloniki, Grekland,

den 11–12 december. Ministrarna antog tre dokument som hade utarbetats inför konferensen: en politisk deklaration om informationsområdet i ett alleuropeiskt perspektiv, en resolution om nya medier och mänskliga rättigheter samt en resolution om ett nytt ramverk för medier.

Sverige deltog under 1997 i följande kommitté och arbetsgrupper under CDMM:

- Kommittén om massmediekoncentration, som skall sammanställa olika nationella rapporter samt vid behov föreslå åtgärder mot skadlig maktkoncentration.
- Arbetsgruppen om tillgång till allmänna handlingar. Gruppen överfördes under årets lopp till styorkommittén för mänskliga rättigheter (CDMM).
- Arbetsgruppen om medielagstiftning och mänskliga rättigheter.

Minsterkommittén antog tre rekommendationer om våld i medierna, hets mot folkgrupp respektive intolerans i medierna.

4.1.8 Asyl-, flykting- och medborgarskapsfrågor

Europarådets expertkommitté för asylrättsliga frågor (CAHAR) är ett forum för utbyte av erfarenheter och information om förändringar av den asylrättsliga lagstiftningen i respektive land. Samtidigt ges möjlighet att utreda om medlemsländernas flykting- och migrationspolitik är byggd på internationella rättsliga principer och beaktar respekten för mänskliga rättigheter. Mot bakgrund härav påverkar Europarådets utvidgning mot öst CAHAR:s arbete. Verksamheten går i mycket ut på att för de nya medlemmarna underlätta uppgiften att skapa en flykting- och migrationspolitik i enlighet med Europakonventionen och internationella principer på området.

Under året utarbetade CAHAR en rekommendation om generella normer för begreppet säkert tredje land, vilken antogs av ministerkommittén i november. Diskussionerna om rätten för asylsökande att överklaga ett avvisningsbeslut fortsatte. Den primära uppgiften för CAHAR är här att undersöka huruvida Europarådets länder tillämpar överprövningsskyldigheten i asylrätten i överensstämmelse med Europakonventionen. Därutöver har särskilt behandlats möjligheten att definiera allmänna riktlinjer för träning och undervisning av tjänstemän som tar emot asylsökande vid gränskontroller.

Den nya europeiska konventionen om medborgarskap, som utarbetats av expertkommittén för medborgarskapsfrågor (CJ-NA), öppnades för undertecknande den 6 november. Sverige var en av 15 stater som då undertecknade konventionen, i vilken grundläggande principer för medborgarskap läggs fast. Viktiga syften är att undvika statslöshet och förhindra diskriminering i medborgarskapsfrågor. Frågan om svensk ratifikation behandlas för närvarande av 1997 års medborgarskapskommitté (In 1997:04), som skall avge sitt slutbetänkande senast den 1 september 1998 (dir. 1997:5).

Expertkommittén fortsätter sitt arbete genom att bl.a. följa tillämpningen av olika konventioner och rekommendationer på

medborgarskapsområdet och överväga om ytterligare åtgärder behöver vidtas. Frågor som prioriteras är statslöshet, felaktigt utnyttjande av medborgarskapsregler och informationsutbyte mellan stater. Skr. 1997/98:85

4.1.9 Lokal demokrati och gränsöverskridande samarbete

Kommunalkongressen (CLRAE) fortsatte under året sina diskussioner kring dels nya europeiska konventioner om regional självstyrelse respektive skydd för landskapet, dels stadsmiljöerna och då framför allt de sociala problemen. Arbetet med att övervaka tillämpningen av den europeiska konventionen om kommunal självstyrelse intensifierades. Vidare diskuterades medborgares inflytande på kommunal verksamhet och en eventuell konvention om offentliga tjänster.

Styrkommittén för kommunala och regionala frågor (CDLR) höll två möten i Strasbourg, vid vilka följande frågor behandlades: förslaget till en ny konvention om regional självstyrelse, begränsningar av kommunal beskattningsrätt och finansiell skatteutjämning, lokala valsystem, hanteringen av kommunal egendom, förtroendevaldas ansvar, förslag till europeiska konventioner om bergsregioner respektive landsbygd, kollektivtrafik på landsbygden samt kommunernas roll som producent av social service.

Förberedelserna inför det kommande kommunministermötet i Turkiet år 1999 fortsatte.

Verksamheten fortgick inom den särskilda expertgruppen för gränsöverskridande samarbete (LR-R-CT) under styrkommittén. Ett förslag till protokoll till den europeiska ramkonventionen om samarbete över riksgränser mellan lokala och regionala samhällsorgan har behandlats och initiativ togs till ett modellavtal för sådan samverkan. Likaså presenterades en analys av samarbete om regional fysisk planering och en studie om medier på lokal och regional nivå i gränsområden har inletts.

I slutdokumentet från toppmötet i oktober bekräftade stats- och regeringscheferna de lokala organens grundläggande betydelse när det gäller att bevara stabiliteten i Europa.

4.1.10 Bioetik

Konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin öppnades för undertecknande i april. Sverige hörde då till de länder som undertecknade konventionen, vilken omfattar alla slags medicinska behandlingar och åtgärder inom hälso- och sjukvård samt forskning och skall utgöra ett skydd för den enskilde individen.

Ett tilläggsprotokoll till konventionen, med förbud mot kloning av människor, utarbetades under året. Det antogs av ministerkommittén i november och öppnades för undertecknande i januari 1998, varvid Sverige var en av 19 undertecknare. I samband med öppnandet, liksom tidigare vid toppmötet i oktober, gav protokollet upphov till betydande uppmärksamhet bl.a. i massmedier.

Inom styrkommittén för bioetik (CDBI) utarbetas för närvarande förslag till ytterligare fyra tilläggsprotokoll till konventionen rörande forskning på människa, transplantationsfrågor, skydd av embryot respektive genetiska undersökningar.

4.1.11 Rättsfrågor

Styrkommittén för juridiskt samarbete (CDCJ) höll sina 67:e och 68:e möten. Kommittén behandlade en rekommendation om medling i familjetvister. Det fortlöpande arbetet med uppföljning av tillämpningen av konventioner och rekommendationer fortsatte. Bland annat granskades parlamentariska församlingens rekommendationer 1325 (1997) om handel med kvinnor och påtvingad prostitution respektive 1331 (1997) om standarder för mätning av miljöpåverkan från industriföretag.

Samarbetet i en rad olika rättsfrågor under CDCJ fortsatte i expertgrupper om familjerätt, förvaltningsrätt, integritetsskydd i datasamhället samt korruption.

På det straffrättsliga området antog ministerkommittén ett tilläggsprotokoll till konventionen om överförande av dömda personer. Enligt protokollet skall den dömda i vissa fall kunna överföras till sitt hemland för straffverkställighet, även om vederbörande inte samtyckt till det.

Styrkommittén för frågor om brottslighet (CDPC) höll sitt 46:e möte, vid vilket bl.a. det ovannämnda tilläggsprotokollet behandlades. Utredningsarbete pågår om korruption. Den svenske representanten Örjan Landelius valdes in i CDPC:s byrå.

Folkrättskommittén (CAHDI) höll sina 13:e och 14:e möten. CAHDI etablerades 1991 genom att en tidigare underkommitté till CDCJ ombildades och blev direkt underställd ministerkommittén. CAHDI skall enligt sina direktiv utbyta synpunkter på samt utreda folkrättsliga frågor på begäran av ministerkommittén, av CDCJ eller på eget initiativ. Staterna representeras i CAHDI företrädesvis av utrikesministeriernas rättschefer.

Arbetet i CAHDI är för närvarande inriktat främst på två områden: att se över statspraxis bland medlemsstaterna i olika folkrättsliga frågor och att tjäna som forum för en europeisk avstämning av de juridiska frågorna inom FN:s verksamhetsområde. Under de senaste åren har bl.a. statspraxis rörande statssuccessionerna till följd av de stora omvälvningarna i Central- och Östeuropa diskuterats och slutsatser dragits som kunnat läggas till grund för den folkrättsliga rådgivningen i frågor som uppkommit med anledning av de nya statsbildningarna.

Vid en konferens med de europeiska justitieministrarna i Prag den 10 och 11 juni behandlades kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Dessa frågor fanns också på dagordningen vid toppmötet i oktober liksom vid ministerkommittémötet i november, då ett antal vägledande principer antogs.

Under 1997 pågick en översyn av Europarådets sociala dimension. Ann-Cathrine Haglund, tidigare ordförande i den svenska delegationen till parlamentariska församlingen, utredde i början av året på generalsekreterare Tarschys initiativ den verksamhet som anknyter till styrkommittéerna för social trygghet, socialpolitik respektive arbetsmarknadsfrågor.

Uppföljningsarbetet i den relevanta rapportörgruppen har ännu inte avslutats men mycket tyder på att en ny kommitté med övergripande ansvar för sociala frågor enligt Haglunds förslag kommer att ersätta nämnda tre styrkommittéer, samtidigt som ett system med underordnade, flexibla expertgrupper med relativt få ledamöter inrättas.

4.2.1 Social trygghet

Ministerkommittén antog under året 15 resolutioner om tillämpningen under tiden 1 juli 1995–30 juni 1996 av den europeiska balken om social trygghet och protokollet till denna i de medlemsstater som ratificerat instrumenten. I resolution CSS(97)12 konstaterades att Sverige fortsatt att uppfylla sina förpliktelser enligt balken och protokollet.

Styrkommittén för social trygghet (CDSS) sammanträdde två gånger. Arbetet med att färdigställa en förklarande rapport till den reviderade balken om social trygghet fortgick. Den reviderade balken, som undertecknats av bl.a. Sverige, har ännu inte ratificerats av någon medlemsstat.

CDSS underkommitté för tillämpningen av den europeiska konventionen om social trygghet och andra socialförsäkringsfrågor som berör personer som flyttar inom Europa behandlade bl.a. problem när det gäller att erhålla sjukvård utomlands.

En annan underkommitté arbetade vidare med socialförsäkringens situation under svåra ekonomiska förhållanden, med speciell hänsyn till problem i Central- och Östeuropa.

Under hösten anordnade styrkommittén en kurs för tjänstemän i medlemsländerna om europeisk samordning av social trygghet för personer som flyttar inom Europa. Tonvikten låg speciellt på Europarådets roll.

Slutligen har en särskild tjänstemannagrupp förberett 1998 års konferens för socialförsäkringsministrar, som kommer att äga rum i maj i Malta på temat ”Den sociala tryggheten inför det tjugoförsta århundradet”.

4.2.2 Socialpolitik

Dominerande projekt inom den socialpolitiska styrkommitténs (CDPS) ram har varit dels utarbetandet av en strategi för barn, dels programmet om mänsklig värdighet och socialt utanförskap. Det senare projektet

kommer att avslutas med en konferens som ordnas i samverkan med den finska regeringen i Helsingfors den 18–20 maj 1998.

Den pågående omstruktureringen av Europarådets verksamhet inom den sociala sektorn har givetvis också diskuterats mycket i kommittén. Det bedöms som angeläget att den kompetens och kunskap som finns inom CDPS tillvaratas i det fortsatta arbetet.

I juni hölls i Wien Europarådets 25:e familjeministerkonferens. Ämnet som behandlades var stöd till familjer med tonårsbarn. Den 26:e familjeministerkonferensen kommer att äga rum i Stockholm år 1999.

4.2.3 Arbetsmarknadsfrågor

I avvaktan på beslut om hur de sociala frågorna i fortsättningen skall hanteras inom Europarådet sammanträdde styrkommittén för arbetsmarknadsfrågor (CDEM) inte alls under 1997.

Däremot deltog representanter för kommitténs byrå i ett möte för att redigera ett dokument om de sociala och ekonomiska konsekvenserna av den ekonomiska omstruktureringen i Europa. Dokumentet var avsett att utgöra underlag till den 6:e arbetsmarknadsministerkonferensen, som dock skjutits på framtiden i väntan på ett avgörande om den sociala sektorns utformning.

4.2.4 Invandrares integration m.m.

Styrkommittén för migrationsfrågor (CDMG) ägnar sig huvudsakligen åt att utveckla det europeiska samarbetet på området invandrares integration. I viss utsträckning behandlas också migrationsfrågor.

Arbetet syftar till att genom jämförande studier och erfarenhetsutbyte förse medlemsländernas regeringar med underlag till förbättrade insatser för att underlätta invandrares integration. Som ett led i verksamheten har CDMG börjat utarbeta en rapport som beräknas utkomma i slutet av 1999. Den kommer att innehålla redovisning av rådande politik och praxis på olika nivåer och i olika länder liksom förslag rörande inriktningen av framtidens integrationspolitik.

Bland CDMG:s övriga aktiviteter under året kan nämnas seminarier om samrådsformer mellan regeringar och invandrarorganisationer, om kommunalt mottagande av nyanlända flyktingar samt om religionens roll i integrationsprocessen. Därutöver fortsatte CDMG sitt arbete för att förbättra situationen för Europas romer.

4.2.5 Befolkningsstudier

Styrkommittén för befolkningsfrågor (CDPO) höll ett möte under året. Mycket av den löpande verksamheten har tagits över av byrån, som sammanträdde tre gånger och i vilken Sverige är representerat.

En varje år återkommande aktivitet är att framställa en översikt över befolkningsutvecklingen i medlemsländerna. Publikationen omfattar drygt

400 sidor med den mest aktuella information som går att få på området. Insamlingsförfarandet sköts av sekretariatet och de enskilda ländernas representanter i kommittén. Arbetet sker i nära kontakt med EU:s statistikkontor (Eurostat) och FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE). Översikten och den analytiska texten skrivs av en av kommitténs medlemmar, senast representanten från Frankrike. En viktig punkt vid CDPO:s årliga möte är presentationen av ny statistik och diskussion om nya trender och utvecklingsmönster.

Expertgruppen PO-S-DLM kartlägger den demografiska utvecklingen och arbetsmarknaden. Europa som helhet står inför en situation med folkminskning på sikt och en ökande andel äldre. Antalet personer i arbetskraftsåldrarna har hittills ökat men beräknas efter sekelskiftet börja minska samtidigt som medelåldern stiger. Utvecklingen skiljer sig dock mellan länderna beroende på olikheter som rör faktorerna fruktsamhet och migration. Den första fasen av gruppens arbete avslutades under året samtidigt som en empirisk studie av demografiska trender och arbetsmarknad inleddes. Ett antal scenarier som grundas på befintliga befolknings- och arbetskraftsprognoser skall utarbetas.

Expertgruppen PO-S-MIN studerar den demografiska situationen för nationella minoriteter. Resultatet skall publiceras i två omgångar. I den första delen, som är klar, ingår ett avsnitt om tillgången på befolkningsstatistik med indelning efter religion, språk och nationell/etnisk grupp. Därtill finns ett avsnitt om Nordirland och en sammanfattning av tre länderrapporter om Ungern, Rumänien och Slovakien. Under 1997 inleddes en demografisk studie om romer i åtta länder i Centraleuropa.

Expertgruppen PO-S-REG behandlar inrikes omflyttningar och regional befolkningsdynamik. Expertgruppens arbete finansierades i inledningsfasen till hälften av EU och planen var då att genomföra en komparativ studie omfattande 28 länder. Nu har antalet länder begränsats till 10. Studien gäller landsbygdens avfolkning kopplad till den demografiska utvecklingen samt omflyttningmönster och samband med utbildning, arbete och pensionering. Till gruppens förfogande har ställts statistik över mycket små geografiska områden i de utvalda staterna. Endast sammanfattningen beräknas bli publicerad av Europarådet medan de enskilda länderrapporterna med grundlig redovisning av kartor bifogas på cd-rom. Sverige ingår inte i undersökningen.

Expertgruppen PO-S-FF, där Sverige är representerat, skall analysera fruktsamhet, barnlöshet och nya hushålls- och familjetyper. Fruktsamhetsnivån har under lång tid varit mycket låg i flera stater i Europa. År 1996 hade mer än hälften av Europarådets medlemmar lägre fruktsamhet än Sverige. År 1997 hade Sverige en fruktsamhet på 1,5 barn per kvinna, den lägsta någonsin. PO-S-FF har fått tillgång till ECE:s databaser som omfattar fruktsamhetsundersökningar i 20 länder.

Mot bakgrund av de växande skillnaderna i hälsa och dödlighet i Europa har befolkningskommittén förordat inrättandet av en ny expertgrupp, PO-S-MT.

Styrkommittén för hälso- och sjukvårdsfrågor (CDSP) arbetar inom tre programområden: utbildning och planering inom hälso- och sjukvården, etiska aspekter i vården samt hälsoupplýsning. Under 1997 fick ytterligare två länder observatörsstatus i CDSP, nämligen Bosnien-Hercegovina och Vitryssland.

Kommittén arbetar främst genom expertgrupper som inom ramen för givna riktlinjer tar fram underlag för rekommendationer och rapporter men också genomför seminarier och kurser. Stor vikt har under senare år lagts vid samverkan med andra internationella organ som agerar inom samma område, främst EU och världshälsoorganisationen WHO. Syftet är att åstadkomma en rationell arbetsfördelning och undvika dubbelarbete samtidigt som respektive organisations kompetens och erfarenhet tas tillvara. Ett bra exempel är projektet "hälsosamma skolor" som under året behandlades vid en konferens i Aten.

I november 1996 hölls den 5:e europeiska hälsoministerkonferensen i Warszawa på temat "Vård på lika villkor och patientens rättigheter i samband med reformer inom hälso- och sjukvården". I anslutning till konferensen uppmärksammades, under 1997, den enskildes roll och inflytande genom bl.a. följande aktiviteter:

- En rekommendation med riktlinjer för medicinska undersökningar i samband med anställning respektive försäkring
- En expertgrupp om psykiatri och mänskliga rättigheter
- En projektgrupp om dataskydd
- En samordnad forskningsstudie om metodutveckling för patienters/medborgares delaktighet.

Nästa hälsoministerkonferens kommer, på inbjudan av Greklands hälsominister, att äga rum i Aten 1999. Förberedelserna har inletts och rör äldres hälsa.

Samordning av blodtransfusions- och transplantationsverksamheten i Europa är ett viktigt inslag i CDSP:s arbete. I frågor av detta slag gör sig etiska aspekter liksom specifika säkerhetskrav särskilt gällande. Samverkan med andra berörda organ är därför av vital betydelse. Europarådet och EU har kommit överens om att diskutera hälsofrågor och särskilt frågor som rör blodtransfusioner. Under året utarbetades den 4:e utgåvan av rekommendation R(95)15 om förberedelse, användning och kvalitetssäkring av blodpreparat. Vidare behandlades: blodbankers roll vid benmärgstranplantationer, Creutzfeldt-Jakobs sjukdom och blodtransfusioner, organisatoriska aspekter på samarbete vid organtransplantationer liksom kvalitetssäkring av organ och vävnader.

Kommitténs arbete präglades också av flera aktiviteter med anknytning till utsatta grupper och jämlik tillgång till service och vård. Sålunda överlämnades ett förslag till rekommendationer för hälso- och sjukvård i samband med tvångsvård till ministerkommittén i december. Arbetet rörande hälso- och sjukvård för äldre som vistas på institutioner kommer att fortsätta. Avsikten är att en rekommendation inom detta område skall samordnas med förberedelserna för den 6:e hälsoministerkonferensen i Aten.

Bland nya projekt under 1997 kan nämnas en expertgrupp om hantering av väntelistor och väntetider och en om kriterier för prevention. I slutet av året genomfördes ett seminarium om användning och utveckling av medicinteknik.

CDSP följer vidare verksamheten inom och redovisar synpunkter till andra grenar av Europarådet som har beröring med hälso- och sjukvård, bl.a. styrkommittén för bioetik (CDBI).

4.2.7 Miljö och regional planering

Europarådet fortsatte under året arbetet med den alleuropeiska naturvårdsstrategi som miljöministrarna tog beslut om vid ett möte i Sofia hösten 1995. Bland annat har riktlinjer utvecklats för hur strategin kan genomföras.

En för ändamålet särskilt tillsatt kommitté skall ägna sig åt ett arbetsprogram som syftar till att etablera ett alleuropeiskt ekologiskt nätverk av skyddade områden. Samverkan kommer att äga rum med andra europeiska initiativ för att skydda värdefulla naturområden, som EU:s Natura 2000 och det s.k. Emerald inom ramen för Europarådets Bernkonvention (konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Frågor rörande regional utveckling och planering behandlas av den särskilda fackministerkonferensen för ministrar med ansvar inom detta område samt av den ämbetsmannakommitté som förbereder konferensens sessioner. Arbetet under året präglades av förberedelserna för och genomförandet av den 11:e sessionen (CEMAT 11) på temat "Hållbar regional utveckling/fysisk planering och skydd av vattenresurser", som ägde rum på Cypern den 16–17 oktober.

Ministerkonferensen beslöt uppdra åt ämbetsmannakommittén att utarbeta ett dokument med mål och vägledande principer för en hållbar utveckling i Europa in på nästa sekel. Rapporten skall vara färdig till den 12:e sessionen, som skall hållas i september 2000 i Hannover på temat "Strategi för samordnad utvecklingsplanering/hållbar utveckling i Europa".

I maj arrangerades, som ett led i förberedelserna för den 11:e sessionen, ett seminarium i Helsingfors på temat "Strategier för hållbar utveckling i norra Europa".

4.3 Kulturfrågor och kulturell mångfald

4.3.1 Utbildning, kultur och kulturarv

Med den kommittéstruktur som gäller för utbildnings- och kultursamarbetet sedan år 1991 bedrivs arbetet med programfrågor främst inom fyra specialkommittéer. Styrkommittén för kulturfrågor (CDCC) har huvudsakligen en sammanhållande funktion.

Den 22–24 juni hölls i Kristiansand, Norge, den 19:e ministerkonferensen sedan medlemsländernas utbildningsministrar samlades första gången i Haag 1959. Denna gång var 47 länder representerade och överläggningarna skedde till stor del i mindre grupper för att samtliga delegater skulle beredas möjlighet att göra inlägg. I sammanhanget kan nämnas att även stater som inte är medlemmar av Europarådet har möjlighet att tillträda den europeiska kulturkonventionen och därigenom delta i rådets utbildnings- och kultursamarbete.

Vid konferensen antogs resolutioner om de projekt om skolutbildningens europeiska dimension, historieundervisning respektive språkundervisning som avslutats sedan föregående ministerkonferens, liksom om riktlinjer för utbildningssamarbetet på medellång och lång sikt. Ministrarna uppmanade Europarådet att ge fortsatt stöd till reformeringen av utbildningssystemen i Central- och Östeuropa genom att ställa sin expertis till förfogande på områdena demokrati, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter och lagstiftning.

Den 20:e utbildningsministerkonferensen äger rum i Warszawa år 2000.

Utbildningskommittén

Utbildningskommittén (CC-ED) sammanträdde den 18–21 mars och den 30 september–1 oktober.

Under våren avslutades projektet om språkinläring för europeiskt medborgarskap, som pågått sedan 1990. I projektet har utvecklats en gemensam europeisk referensram för nationell och lokal planering av språkundervisning samt ett s.k. språkpass, som skall underlätta för den som lär sig främmande språk att få sina kunskaper dokumenterade och erkända över hela Europa. Sverige har spelat en mycket aktiv roll och var väl representerat bland de omkring 300 deltagarna vid den avslutande konferensen i Strasbourg den 15–18 april. De riktlinjer för fortsatt verksamhet som man enades om ligger till grund både för det nya treåriga projektet om språkpolitik för ett mångspråkigt och mångkulturellt Europa, som startar 1998, och för en rekommendation om undervisning i moderna språk som överlämnats till ministerkommittén.

Den 2 december samlades för andra gången representanter för Europarådet och utbildningskommittén i EU:s ministerråd. Vid mötet uppnåddes enighet om att vidarutveckla ett redan väl fungerande samarbete när det gäller språkundervisning, erkännande av examina, lärarfortbildning samt informations- och erfarenhetsutbyte med hjälp av Europarådets databas för utbildningsforskning, Eudised, och Eurydice som är EU:s nätverk för information om utbildning.

Under året inleddes arbetet i projekt om utbildning för demokratiskt medborgarskap respektive undervisning i Europas 1900-talshistoria. I det förstnämnda projektet, som vänder sig till både skola och vuxenutbildning, har man hittills främst inriktat sig på informations- och erfarenhetsutbyte kring god praktik medan man i det andra granskat hur historien framställs i skolböckerna.

Båda dessa teman fick stort utrymme i kommitténs lärarfortbildningsprogram, som under 1997 gav drygt 900 lärare och lärarutbildare möjlighet att med hjälp av stipendier fortbilda sig utomlands. Kurserna syftar till att främja den europeiska dimensionen i utbildningen och genomfördes i 23 länder, däribland Sverige.

Andra verksamheter som i samma syfte fått fortsatt stöd är nätverket för skolutbyte, tävlingen ”Europa i skolan” med omkring 1 miljon deltagare varje år samt ett seminarieprojekt för främst de central- och östeuropeiska länderna om demokratisk säkerhet, social samhörighet och utbildningspolitik.

Utbildningskommittén deltog också aktivt i förberedelserna inför toppmötet i oktober.

Kommittén för högre utbildning och forskning

Kommittén för högre utbildning och forskning (CC-HER) höll sin plenarsession i mars i Strasbourg och sin höstkonferens i september i Reykjavik.

Akademisk rörlighet och ömsesidigt erkännande av examina har ända sedan starten varit ett prioriterat område i Europarådets verksamhet. Aktiviteterna inriktas dels på utveckling av ett rättsligt ramregelverk för samarbete, dels på praktiskt arbete för genomförande, hela tiden i nära samarbete med Europaregionen av FN:s organ för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). En ny, för båda organisationerna gemensam, konvention om erkännande av examina m.m. öppnades för undertecknande vid en diplomatisk konferens i Lissabon i april. Därefter inleddes nationella procedurer för ratificering och informationsspridning.

Inom ramen för uppföljningen av projektet om tillträde till högre utbildning utarbetades ett utkast till rekommendation som sedan granskades och bearbetades på nationell nivå. Förslaget skall föreläggas styrkommittén för kulturfrågor (CDCC) innan det går vidare till ministerkommittén. I anslutning till rekommendationen färdigställs ett kompendium med goda exempel på tillämpning.

Det legislativa reformprogrammet syftar till att ge länderna i Central- och Östeuropa stöd till reformer inom högre utbildning, inte minst på lagstiftningsområdet. Stödet består av experthjälp, kurser, seminarier och en serie publikationer. År 1997 blev programmet i högre grad än tidigare beroende av extern finansiering. De frivilliga bidragen från medlemsländerna har reducerats och programmet drivs därför vidare i ett bantat och mer profilerat skick.

Vid årets plenarsession diskuterades nya projekt för 1998. Beslut fattades om att förbereda en studie med den preliminära titeln ”Utmaningar i den högre utbildningen inom ramen för livslångt lärande”, som bl.a. skall belysa strukturella problem i högre utbildning, distansutbildning och nya teknologier samt förhållandet mellan livslångt lärande och studief framgång.

Den tredje utgåvan av studenthandboken är fortfarande under utarbetande. Den omfattar endast information om länder som står utanför EU.

Årets tematiska höstmöte utgjorde ett led i det regionala samarbetet. Det ägde rum i Reykjavik på inbjudan av Nordiska ministerrådet och det isländska Undervisningsministeriet. Exempel på regionalt samarbete mellan olika universitet presenterades och diskuterades.

Kulturkommittén

Kulturkommittén (CC-CULT) sammanträdde i Strasbourg den 15–17 april och den 30 september–2 oktober.

Vid vårmötet hölls ett kulturpolitiskt länderförhör med Bulgarien och vid höstmötet ett motsvarande förhör med Litauen. Vid höstmötet fattade kommittén också vissa beslut rörande programmets fortsättning. De traditionella nationella förhören, som pågått sedan 1989, kommer att fortsätta men med fokusering på ett begränsat antal frågeställningar. Närmast i tur för granskning står Lettland, Kroatien och Portugal. Härutöver skall försök inledas med jämförande tematiskt studium av kulturpolitiken i 5–6 länder. Det första projektet inriktas på de stora kulturinstitutionernas strukturella problem.

Arbetet med en konventionstext om det audiovisuella arvet bordlades i avvaktan på ett ännu inte färdigställt förslag till tilläggsprotokoll om skydd för andra audiovisuella produkter än biografifilm.

Kommittén diskuterade även ett utkast till rekommendation om tillträde till arkiv. Då flera länder, däribland Sverige, hade synpunkter på texten beslöts att behandlingen skulle fortsätta genom skriftlig procedur.

Med hänvisning bl.a. till slutdeklarationen från toppmötet i oktober antog CC-CULT en plan för analys inom området kulturkommunikation och ny teknologi. Vikten av ett nära samarbete med styrkommittén för massmediefrågor (CDMM) i dessa frågor betonades.

Kommittén beslöt delta i ett projekt om elektronisk bokpublicering, där Sverige och ytterligare sju länder samverkar med stöd från EU:s s.k. ADAPT-program.

Som ett sidoevenemang till Unescos världskonferens om kultur och utveckling kommer ett expertsymposium på temat "Kulturens betydelse för utvecklingen av det civila samhället" att anordnas i Stockholm den 1 april 1998. Den rapport som CC-CULT publicerat inför Unesco-konferensen blir ett viktigt underlag för diskussionerna vid symposiet.

Vid vårmötet presenterades slutresultatet av en kultursociologisk undersökning av lokalkulturen i tolv europeiska storstäder. Studien, som under fem års tid har utgjort ett prioriterat projekt, föreligger nu i tryckt form i fem volymer.

Under 1997 fortsatte debatten om formerna för ett närmare samarbete mellan Europarådets och EU:s kulturkommittéer. Något konkret förslag föreligger inte ännu. Frågan står på dagordningen för det brittiska ordförandeskapet i EU under första halvåret 1998.

Kommittén behandlade under året även programmet för europeiska kulturvägar, riktlinjer för sekretariatets nyinrättade enhet för kulturpolitisk dokumentation och information, utvärdering av utbildningsprogrammet för kulturadministratörer samt försäkrings- och garantifrågor i samband med Europarådets konstutställningar.

Kulturarvskommittén (CC-PAT) sammanträdde den 20–21 mars. Kommitténs arbete kan indelas i följande huvudområden: kulturarv och samhälle, tekniskt samarbete och erfarenhetsutbyte samt utbildning och levandegörande.

Årets verksamhet präglades av uppföljningen av den 4:e konferensen för ministrar med ansvar för kulturarvsfrågor som hölls i Helsingfors i maj 1996. Detta har bl.a. inneburit att kulturarvets sociala, ekonomiska och politiska vikt kommit i förgrunden. Kulturarvets betydelse för en långsiktigt hållbar utveckling är ett övergripande tema. Samtidigt har det tekniska samarbetet och erfarenhetsutbytet fortfarande en stark ställning. Under 1997 gjordes t.ex. flera expertinsatser för att rädda kulturarvet i f.d. Jugoslavien. Genom nära samverkan med en nyligen bildad stiftelse bidrar Europarådet till kvalificerat erfarenhetsutbyte mellan specialister inom kulturarvsområdet.

Sverige har haft experter från Riksantikvarieämbetet i flera av CC-PAT:s arbets- och expertgrupper, bl.a. i dem som gäller tekniskt samarbete respektive kulturarvsdagarna. Svensk expertis medverkar även i kommunalkongressens (CLRAE) pågående arbete med en landskapskonvention, där landskapets natur- och kulturvärden skall behandlas integrerat.

En rekommendation om skydd av kulturarvet mot fysisk nedbrytning till följd av luftföroreningar och andra liknande faktorer har utarbetats under svenskt ordförandeskap. Den antogs av ministerkommittén i februari. I syfte att lansera rekommendationen inbjöd Sverige den 24–26 april till en expertkonferens i Stockholm, vid vilken ett 70-tal representanter från Europarådets medlemsländer deltog.

Kulturarvsdagarna är Europarådets årligen återkommande publika manifestation för kulturarvet med aktiviteter i ett 40-tal länder. I Sverige anordnas ”Kulturhusens dag” regelbundet den andra söndagen i september. Det svenska temat 1997 var försvarsbyggnader genom tiderna. Evenemanget omfattade 310 lokaler och lockade 55 000 besökare. Totalt i Europa deltog 18 miljoner människor, vilket är en ökning med 20 % jämfört med år 1996.

Vid sitt möte i mars beslöt CC-PAT att 1998 års officiella europeiska öppnande av kulturarvsdagarna skall ske i Stockholm.

4.3.2 Idrott

Styrkommittén för idrottsfrågor (CDDS) höll sitt 20:e möte i mars månad. Vid mötet diskuterades frågor av särskild betydelse för Europarådet med anknytning till idrottens utveckling i Europa.

Efter förslag från styrkommittén antog ministerkommittén rekommendation R(97)8 om rehabilitering genom idrott av människor med handikapp i Bosnien-Hercegovina. Rekommendationen utgör ett konkret resultat av verksamheten i den arbetsgrupp som Riksidrottsförbundets f.d. internationelle sekreterare Stig Hedlund har lett på generalsekreterarens initiativ. Gruppen har vidare färdigställt och

under året genomfört en aktionsplan för stödinsatser på idrottsområdet i Bosnien-Hercegovina. Inom ramen för aktionsplanen har Inrikesdepartementet gett stöd till idrottens internationalisering genom bidrag till Svenska handikappidrottsförbundet och Sveriges dövas idrottsförbund för olika projekt i Bosnien-Hercegovina.

Idrottskommitténs verksamhetsprogram och budget för 1997 antogs med prioritering av följande områden:

- Demokrati och idrott, med inriktning på dels idrott som en demokratisk rörelse, dels idrott och lagstiftning
- Tolerans genom idrott, med betoning på samarbete med EU under Europaåret mot rasism
- Realiserande av antidopningskonventionen
- Åskådares uppträdande och säkerhet vid idrottsaktiviteter
- Ömsesidigt biståndsprogram för nya medlemmar av CDDS
- Informationsfrågor genom ett fortsatt samarbete med ”Clearing House”, som är ett idrottsinformationscenter under Europarådets beskydd.

I slutdeklarationen vid toppmötet uttryckte stats- och regeringscheferna sin erkänsla för idrottens betydelse för att främja social integration, särskilt bland unga människor. CDDS bör i den fortsatta verksamheten söka vägar att närmare fokusera på denna markering av idrottens viktiga roll för att förena människor i Europa.

Konventionen mot läktarvåld hade vid årets slut ratificerats av 28 länder och undertecknats av ytterligare 6 länder. Sverige har deltagit i arbetet inom den permanenta kommitté som övervakar konventionen. Av EU:s medlemmar hade 13 ratificerat och 1 undertecknat konventionen. Tyskland hade varken undertecknat eller ratificerat den.

Vid årsskiftet 1997/98 hade 34 länder ratificerat konventionen mot dopning och ytterligare 7 länder hade undertecknat densamma. Sverige har varit aktivt inom övervakningsgruppen för konventionen och ansvarade under år 1997 för ledningen av arbetsgruppen för rättsliga frågor och dopning. Av EU:s medlemmar hade 13 länder ratificerat och 2 enbart undertecknat konventionen.

4.3.3 Ungdomsfrågor

Under året påbörjades en översyn av Europarådets ungdomssektor. På generalsekreterarens initiativ har en särskild studie genomförts om mål, medel och organisation. Översynen äger rum i samarbete med ministerkommitténs rapportörgrupp för ungdomsfrågor.

Styrkommittén för ungdomsfrågor (CDEJ) höll sitt 19:e och 20:e möte. En rad frågor behandlades. Inom ramen för ett nytt initiativ med ungdomspolitiska länderförhör presenterades en utvärdering av Finlands politik på området. Sverige kommer enligt nuvarande tidtabell att bli föremål för en motsvarande granskning under 1999.

En särskild arbetsgrupp har i uppgift att förbereda den kommande ungdomsministerkonferensen i Bukarest i april 1998. CDEJ lämnade

under året ett förslag till konvention om volontärtjänst för ungdomar som avses öppnas för undertecknande vid konferensen.

En rekommendation har utarbetats och antagits om ungdomars delaktighet i samhällslivet och det civila samhällets framtid. Dessutom ingicks under året ett samarbetsavtal med ERYICA, en sammanslutning av lokala europeiska informations- och rådgivningscentrum för ungdomar, om utbildningsinsatser på informationsområdet.

Sverige deltog under 1997 i den gemensamma styrelsen för europeiska ungdomsfonden och Europarådets båda ungdomscentrum och innehade också, via Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU), ordförandeposten i den s.k. rådgivande kommittén som består av representanter från europeiska ungdomsorganisationer.

Europeiska ungdomsfonden delade ut 14,7 miljoner franska franc i bidrag. Sammanlagt anordnades 145 projekt i form av seminarier och konferenser om aktuella ungdoms- och samhällsfrågor. Administrativa bidrag tillföll 57 internationella ungdomsorganisationer. Fonden gav även stöd till 37 publikationer eller utbildningsmaterial. Sverige bidrog med 420 250 franska franc till fondens budget.

De båda europeiska ungdomscentrumen i Strasbourg och i Budapest anordnade sammanlagt 47 seminarier för ungdomar, 6 ungdomsledarutbildningar, 12 språkkurser, 1 s.k. konsultativt möte och 2 symposier. I dessa aktiviteter deltog 2 022 ungdomar, varav 80 från Sverige. En nyhet för året var att två särskilda ungdomsledarutbildningar genomfördes för ungdomar från minoritetsgrupper respektive för unga romer.

5 Arbetet inom ramen för partsavtalen

Vid sidan om den verksamhet som finansieras över den ordinarie budgeten har inom Europarådet etablerats ett antal s.k. partsavtal. Dessa bygger på principen om frivillig anslutning. De medlemsländer som så önskar förbinder sig att delta i aktiviteter inom ramen för respektive avtal liksom att på för varje avtal föreskrivet sätt bidra till finansieringen.

Det svenska deltagandet i filmstödsfonden "Eurimages" och det europeiska audiovisuella observatoriet bekostas av Svenska filminstitutet respektive Kulturdepartementet. Avgifter till övriga partsavtal där Sverige är medlem utbetalas via Utrikesdepartementets budget.

5.1 Partsavtalet på social- och hälsoområdet

Europarådets partsavtal på social- och hälsoområdet har två överordnade kommittéer, handikappkommittén (CD-P-RR) och hälsokommittén (CD-P-SP). Båda har etablerat en rad underordnade expertgrupper. En tredje verksamhetsgren, socialkommittén (CD-P-CS), har inte varit aktiv sedan 1981.

Från och med 1997 tillämpas avtalet i ombildad form (jämför skr. 1996/97:140).

Sverige deltar sedan 1986 i partsavtalets handikappkommitté. Arbetet bedrivs – förutom vid kommitténs ordinarie möten – i expertgrupper. I en av dessa, som är inriktad på WHO:s internationella klassifikation för skada/sjukdom, funktionsnedsättning och handikapp, var Sverige representerat under 1997.

Handikappkommitténs 20:e möte hölls i Bled, Slovenien, den 10–13 juni. Mötet behandlade bl.a. rapporter från följande fyra expertgrupper: strategigruppen för arbete för människor med funktionsnedsättning, gruppen för lagstiftning mot diskriminering av människor med funktionsnedsättning, gruppen för bedömning av personrelaterade kriterier för bidrag och personlig assistans avseende människor med funktionsnedsättning och slutligen den grupp som granskar hur den nya teknologin påverkar livskvaliteten för människor med funktionsnedsättning. Hittills har Sverige inte deltagit i någon av dessa expertgrupper.

Kommittén beslutade föreslå ministerkommittén att en andra europeisk konferens för ministrar med ansvar för handikappfrågor skall anordnas av Europarådet under första halvåret 2000. Den första hölls i Paris 1991. Utgångspunkter för konferensen skulle vara: Europarådets parlamentariska församlings rekommendation 1185 (1992) om handlingsprogram för människor med funktionsnedsättning, FN:s standardregler för delaktighet och jämlikhet för människor med funktionsnedsättning jämte den särskilde rapportören Bengt Lindqvists rapport om uppföljningen av standardreglerna, EU:s handikappresolution m.m.

Sverige var under året också representerat i flera av hälsokommitténs expertgrupper, varav en (med undergrupperingar) behandlar olika aspekter av material som kommer i kontakt med livsmedel, en annan gäller aromämnen i livsmedel och en tredje kosmetikaprodukter.

En svensk ledamot deltog i två möten med kosmetikagruppen, varvid gränsdragning mellan läkemedel och kosmetika diskuterades. Vidare pågår en genomgång av det vetenskapliga underlaget för växter som används i kosmetiska produkter.

5.2 Europafarmakopén

Sedan år 1975 har Sverige varit anslutet till Europarådets konvention om utarbetandet av en europeisk farmakopé. Den innehåller kvalitetsnormer för läkemedelssubstanser och vissa färdiga läkemedel och har bindande giltighet i de länder som är anslutna till konventionen. Tjugosex länder i Västeuropa samt EU har ratificerat konventionen. EU deltar därmed som medlem vid mötena i Europafarmakopékommisionen. Dessutom deltar ytterligare fjorton länder samt WHO som observatörer. Bland observatörländerna finns Australien, Kanada och Kina.

Europafarmakopén har stor normgivande betydelse för läkemedels kvalitet. Den tillämpas av Läkemedelsverket och läkemedelsindustrin vid registrering och kontroll av läkemedel samt av Apoteksbolaget vid beredning och hantering av läkemedel.

Den första upplagan av Europafarmakopén trädde i kraft i Sverige den 1 januari 1978. Den andra upplagan trädde i kraft i medlemsländerna den 1 juli 1987 och har sedan kompletterats med ett eller två häften med monografier (standarder) och föreskrifter varje år. Den tredje upplagan trädde i kraft den 1 januari 1997 och under året gavs även den första tilläggsboken till den tredje upplagan ut. Totalt omfattar Europafarmakopén ca 1 300 monografier för läkemedelsråvaror, läkemedelsformer och bruksfärdiga läkemedel. Dessutom innehåller den generella analysmetoder.

Under 1997 fastställdes 212 monografier (varav 105 var revisioner) för läkemedelsråvaror, läkemedelsformer och bruksfärdiga läkemedel samt 9 generella metodmonografier för införande i Europafarmakopén. Detta är ungefär samma volym som föregående år. Arbetet med framtagande och översättning av ”Definitioner och regler för namngivning av färdiga läkemedel”, där Europafarmakopén reviderat och harmoniserat EU:s tidigare regler, fortsatte under 1997 och rörde då främst veterinära termer.

Under året genomfördes en ny prioritetsomgång inom Europasamarbetet. Beslut togs om vilka nya läkemedelsråvaror, läkemedelsformer och bruksfärdiga läkemedel man skall arbeta med under de närmaste åren. För svenskt vidkommande anses den medicinska betydelsen utgöra det viktigaste kriteriet att ta hänsyn till vid prioriteringen. En första genomgång av de äldre monografierna, i syfte att välja ut dem som behöver revideras och moderniseras, ägde också rum.

Sverige var representerat av sina tre delegater vid årets samtliga tre kommissionsmöten. I de ca 30 expert- och arbetsgrupper som förbereder och bearbetar material som skall ingå i farmakopén medverkade 20 svenska företrädare hämtade från Läkemedelsverket, Uppsala universitet, läkemedelsindustrin och Apoteksbolaget. De olika experterna ansvarar för ett omfattande experimentellt förarbete på sina respektive laboratorier. Verksamheten samordnas i Sverige av resultatenheten Standardisering vid Läkemedelsverket och Svenska farmakopékommittén.

Samarbetet mellan representanter för Europafarmakopén och de amerikanska respektive japanska farmakopéerna avseende harmonisering av monografier fortsatte under 1997. Samtidigt påbörjades ett försök till harmonisering av farmakopéernas generella metoder.

Europafarmakopésekreteriatet i Strasbourg är även samordnare för samarbetet mellan de nationella läkemedelskontrollerna i Europa, inom vilket Sverige under året deltog i flera kollaborativa studier som hade anknytning både till kontrollarbetet och farmakopéarbetet. Denna praktiska samverkan är mycket viktig för att åstadkomma en gemensam, enhetlig syn på läkemedels kvalitet. Det utökade laborativa samarbetet har även lett till att alla laboratorier i Europa har påbörjat en uppbyggnad av kvalitetssäkrande rutiner för att stärka det ömsesidiga förtroendet länderna emellan. I Sverige sker denna kvalitetssäkringsuppbyggnad i samverkan mellan kontrolllaboratorierna och farmakopélaboratoriet.

En ”farmakopédag” genomfördes i Sverige i april, där intressenter informerades om det pågående arbetet och nyheter inom Europafarmakopén. Dagen var välbesökt med deltagare från läkemedelsindustrin, Apoteksbolaget, Läkemedelsindustriföreningen,

Uppsala universitet och Läkemiddelsverket. Resultatet av en enkät visade att initiativet var mycket uppskattat och att deltagarna är intresserade av att det återkommer regelbundet, helst varje år. Skr. 1997/98:85

5.3 Europarådets sociala utvecklingsfond

Europarådets sociala utvecklingsfond bildades ursprungligen, år 1956, som ett instrument för att möta dåtidens flyktingsituation men är numera även inriktad på att medverka till att lindra verkningarna av naturkatastrofer samt att finansiera infrastruktur-, sysselsättnings- och bostadsbyggnadsprojekt i regioner där sådana investeringar är av socialt värde. På senare tid har även ett antal utbildnings- och sjukvårdsprojekt finansierats.

Vid årsskiftet 1997/98 var samtliga Europarådets medlemsländer utom Albanien, Andorra, Estland, Irland, Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien), Moldova, Polen, Ryssland, Slovakien, Storbritannien, Tjeckien, Ukraina, Ungern och Österrike anslutna till sociala utvecklingsfonden. Makedonien anslöt sig dock i början av 1998.

Härutöver är Heliga Stolen medlem. Den socialistiska federativa republiken Jugoslavien var associerad medlem under femårsperioden 1986–1991. Ytterligare central- och östeuropeiska länder har visat intresse att bli medlemmar.

Fonden använder den europeiska valutaenheten ecu i sin redovisning (1 ecu = 8,70 svenska kronor vid årsskiftet 1997/98).

På grund av den tidiga tidpunkten för överlämnandet av denna skrivelse till riksdagen kan inga fastställda belopp lämnas för fondens verksamhet under 1997. Redan nu kan dock sägas att utlåningen ökade kraftigt. Beloppet för godkända låneansökningar var således det högsta i fondens historia, 2 153 miljoner ecu. Härav avsåg 1 543 miljoner ecu den för fonden nya verksamheten med s.k. globala lån.

Följande redovisning gäller därför i huvudsak verksamhetsåret 1996.

Den totala balansomslutningen vid årsskiftet 1996/97 var 9 183 miljoner ecu och 1996 års överskott uppgick till 86 miljoner ecu. 1997 års vinst beräknas bli av samma storleksordning.

Under de senaste åren har fonden bedrivit en omfattande översyn i syfte att förbättra sin finansförvaltning, låneverksamhet, projektuppföljning och internadministration. Ett övergripande mål är att sätta de sociala aspekterna i centrum. Europarådets toppmöte i oktober beslöt att fondens arbete bör intensifieras, särskilt vad avser lån till sociala projekt och till åtgärder som kan skapa sysselsättning. Detta har tagits till intäkt för en väsentlig expansion av verksamheten, bl.a. avseende den geografiska omfattningen av områden i vilka lån kan lämnas till sysselsättningsskapande projekt.

Nya stadgar för verksamheten trädde i kraft under 1997.

Sverige inträdde i fonden 1977. Vår andel i kapitalet uppgår till ca 36 miljoner ecu, vilket motsvarar ca 2,7 % av medlemsländernas insatser. Av detta belopp har 3,9 miljoner ecu betalats in och 32,1 miljoner ecu är ett garantiåtagande.

Sverige har varit pådrivande i de senaste årens arbete med att förbättra fondens verksamhet. Målsättningen har bl.a. varit att utlåningen skall få en bättre geografisk fördelning och koncentreras till de socialt mest angelägna projekten, att en större andel av vinsten skall användas för lån på särskilt fördelaktiga villkor samt att flera länder skall ansluta sig. En första låneansökan från ett svenskt organ bereds för närvarande.

I syfte att stärka kapitalbasen och att kunna integrera länderna i Central- och Östeuropa i verksamheten utökades år 1991 fondens kapital mycket kraftigt. De central- och östeuropeiska staternas behov ställer fonden inför nya och större uppgifter såväl vad gäller risktagande som projektplanering och administration. Ministerkommittén har uttryckt starka önskemål om att fonden skall delta i återuppbyggnaden i f.d. Jugoslavien, främst i Bosnien-Hercegovina. Lån på särskilt fördelaktiga villkor har också lämnats till projekt där. Utlåningen till Central- och Östeuropa är dock ännu blygsam men kan förväntas öka under kommande år.

Medlemsstaternas insatser uppgick den 31 december 1996 till sammanlagt 1 318 miljoner ecu i form av inbetalda medel, garantiåtaganden och vinstmedel som tillförts enskilda medlemsländer. Härtill kommer att fonden vid utgången av 1996 hade reserver och vinstmedel på 601 miljoner ecu.

Med dessa medel som bas kan fonden på jämförelsevis fördelaktiga villkor ta upp lån på den internationella kapitalmarknaden. Fondens bedöms av det amerikanska värderingsinstitutet Standard & Poors ha högsta kreditvärdighet, AAA, för sin långsiktiga upplåning. Lånen förmedlas sedan till projekt i medlemsländerna med den inriktning som beskrivits ovan.

En liten del av utlåningen har sedan länge skett på speciellt fördelaktiga villkor. Denna subventionerade utlåning, som numera äger rum genom en särskild för ändamålet inrättad lånefond, bekostas av en del av fondens vinstmedel.

Sedan sin tillkomst och till slutet av år 1996 har fonden finansierat projekt i medlemsländerna om totalt 9 943 miljoner ecu. Vid årsskiftet 1996/97 utestående lån uppgick till 5 705 miljoner ecu. De största låntagarna under senare år (1987–1996) har varit Turkiet (36 % av lånemedlen), Italien (20 %), Grekland (14 %), Spanien (9 %), Tyskland (9 %) och Cypern (8 %). De ändamål som fått mest lån är åtgärder för flyktingar och migranter, lån i samband med infrastrukturinvesteringar, bostadsbyggande samt landsbygdsutveckling.

5.4 Pompidougruppen för narkotikafrågor

Pompidougruppen inrättades år 1971 i huvudsak som ett forum för erfarenhetsutbyte i Västeuropa. Initiativet togs av den dåvarande franske presidenten Georges Pompidou och var ett svar på det växande narkotikaproblemet i Europa. Gruppen hade fram till 1980 ingen formell status men blev då en samarbetsgrupp inom Europarådet.

Ursprungligen fanns 16 medlemmar men antalet har ökat och uppgick under 1997 till 28. Samarbetet omfattar de flesta västeuropeiska staterna

samt flera stater i Central- och Östeuropa. Andra central- och östeuropeiska länder inbjuds att på ad hoc-basis delta i olika aktiviteter anordnade av Pompidougruppen. Den svenska regeringen har ställt medel till förfogande för att underlätta dessa länders deltagande i konferenser, symposier och andra möten som arrangeras av gruppen.

Verksamheten i Pompidougruppen rör såväl förebyggande insatser i syfte att minska efterfrågan på narkotika som insatser inom kontrollpolitikens område. Samarbetet är således tvärssektoriellt. De ministrar som ansvarar för samordningen av narkotikafrågor möts vart tredje år och beslutar då om inriktningen fram till nästa ministermöte. Under mellantiden sammanträder representanter för medlemsländerna (s.k. permanenta korrespondenter) två gånger om året för att besluta om konkreta åtgärder och för att rapportera om pågående och planerade insatser i respektive länder.

Vid ministermötet i maj 1997 antogs programmet för Pompidougruppens arbete under de kommande tre åren. Det nya programmet betonar vikten av efterfrågedämpande insatser och av att den tvärssektoriella inriktningen behålls. Sverige deltar aktivt, bl.a. genom medverkan i det omfattande epidemiologiska samarbete som pågår. I detta ingår en europeisk skolundersökning av elevers drogvanor som leds och samordnas av det svenska Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). Rapporten presenterades under hösten och en uppföljande studie är planerad att genomföras under 1999. Vidare har ett särskilt tränings- och utbildningsprogram för personer verksamma inom narkotikaområdet i Central- och Östeuropa pågått under flera år. Projektet avslutades 1997 och skall nu utvärderas. Sverige har tillsammans med Norge och EU:s PHARE-program varit huvudbidragsgivare.

Utöver ovanstående genomfördes under året möten i olika arbetsgrupper rörande bl.a. gravida missbrukare, polissamarbete, tullsamarbete samt insatser mot syntetiska droger.

5.5 Filmstödsfonden "Eurimages"

I slutet av 1988 etablerade Europarådet genom ett partsavtal en europeisk fond för stöd till filmproduktion, kallad "Eurimages". Fonden hade 24 medlemmar vid årsskiftet 1997/98.

Fonden förfogade under året över ca 191 miljoner kronor. De länder som deltar i partsavtalet bidrar till finansieringen i relation till sin storlek. Sveriges bidrag, som utbetalas av Svenska filminstitutet, uppgick 1997 till ca 3,6 miljoner kronor.

Verksamheten utvärderades under 1997 och resultatet kommer att redovisas våren 1998.

En grundförutsättning för att erhålla stöd är att minst tre medlemsländer samproducerar. Från och med 1998 kommer fonden under en försöksperiod på två år att vara öppen även för samproduktioner mellan två medlemsländer. Maximalt finansieras 15 % av ett projekts budget. Stöd utgår inte bara till spelfilm utan också i vissa fall till

dokumentärfilm. Länder som inte deltar i EU:s Media II-program kan få stöd även till distribution liksom till biografier som förbinder sig att visa minst 50 % europeisk film.

Under året erhöll 79 projekt bidrag från ”Eurimages” till ett sammanlagt belopp av 169 miljoner kronor. Två svenska projekt fick bidrag till ett sammanlagt värde av 5,9 miljoner kronor.

5.6 Kommissionen för demokrati genom lag

Den europeiska kommissionen för demokrati genom lag (Venedigkommissionen) bildades i Venedig 1990. Den etablerades på italienskt initiativ under Europarådets överinseende och är knuten till Europarådet genom ett partsavtal.

Kommissionen, som är sammansatt av experter i statsrätt utsedda av respektive lands regering, skall bl.a. verka för att sprida information om de olika rättssystemen i Europarådets medlemsstater liksom även i de icke-medlemsstater som samarbetar med kommissionen. Svensk ledamot är justitieombudsmannen Rune Lavin.

Till kommissionens viktigare uppgifter hör att, som expertorgan och på begäran, bistå de före detta kommunistiska staterna i Central- och Östeuropa vid utarbetandet av nya demokratiska konstitutioner, baserade på Europarådets grundläggande principer. Samarbetet bedrivs så att mindre grupper av kommissionsmedlemmar, med ansvar för ett visst land, granskar och successivt reviderar upprättade lagförslag. Ofta följs arbetet upp med besök i landet i fråga. Kommissionens verksamhet har satt åtskilliga spår i de nya konstitutioner som antagits.

Under 1997 arbetade kommissionen bl.a. med konstitutionella frågor i Ukraina och ett flertal andra stater.

5.7 Det europeiska audiovisuella observatoriet

Det europeiska audiovisuella observatoriet etablerades 1992 som ett utvidgat partsavtal inom Europarådet. Sverige är medlem sedan starten.

Observatoriet, med placering i Strasbourg, har till uppgift att främja spridning av information om den audiovisuella industrin (film, TV och video) i Europa. Det svarar för insamling och bearbetning av data från ett nätverk av europeiska organisationer och fungerar som ett informationscenter för hela det audiovisuella området. Bland annat utges årligen en statistisk årsbok om den audiovisuella sektorn i Europa.

Genom beslut i ministerkommittén den 20 mars tog observatoriet steget från en fyraårig försöksperiod (1993–96) till en reguljär verksamhet.

5.8 Europarådets Nord/Sydcentrum

År 1988 anordnade Europarådet i nära samarbete med EU en kampanj om nord-sydfrågor. Arbetet med kampanjen ledde till att Europarådets

Nord/Sydcentrum (Europeiskt centrum för globalt ömsesidigt beroende och solidaritet) året därpå etablerades genom ett partsavtal.

Vid årsskiftet 1997/98 hade centret 16 medlemmar. Slovenien deltar som hittills enda central- och östeuropeiska land. Bland stater som står utanför kan nämnas Danmark, Island, Storbritannien och Tyskland.

Centret har sitt säte i Lissabon, i lokaler bekostade av portugisiska staten. Det skall fungera som ett ramverk för europeiskt samarbete i syfte att öka medvetandegraden hos allmänheten om nord-sydfrågor i ett globalt perspektiv och främja solidaritet i linje med Europarådets mål och principer. Centret betraktas ofta som organisationens fönster mot världen utanför Europa.

Finansieringen bygger dels på uttaxering från medlemsstaterna för att täcka administrativa kostnader, dels på frivilliga bidrag som i huvudsak kommer från EU och används till programverksamheten.

Nord/Sydcentret agerar utifrån en ovanlig samarbetsstruktur, kallad kvadrilog, i vilken ingår representanter för medlemsstaternas regeringar, parlamentariker, regionala och lokala myndigheter samt enskilda organisationer.

Under 1997 diskuterades anordnandet av en eventuell andra nord-sydkampanj, tio år efter den manifestation som blev inkörsporten till centrets upprättande. I januari 1998 beslutades att en ny kampanj skall genomföras, med invigning vid Europarådetsdagarna på världsutställningen i Lissabon i september 1998 och avslutning i samband med organisationens 50-årsjubileum i maj 1999. Kampanjen, som bl.a. stöds av den parlamentariska församlingen, har "Europa mot fattigdom och social utslagning" som tema och skall finansieras genom frivilliga bidrag.

6 Förteckning över medlemsländer

Albanien	Moldova
Andorra	Nederländerna
Belgien	Norge
Bulgarien	Polen
Cypern	Portugal
Danmark	Rumänien
Estland	Ryssland
Finland	San Marino
Frankrike	Schweiz
Grekland	Slovakien
Irland	Slovenien
Island	Spanien
Italien	Storbritannien
Kroatien	Sverige
Lettland	Tjeckien
Liechtenstein	Turkiet
Litauen	Tyskland
Luxemburg	Ukraina
Makedonien (f.d. jugoslaviska republiken Makedonien)	Ungern
Malta	Österrike

Utrikesdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 5 mars 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Johansson, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros

Föredragande: statsrådet Hjelm-Wallén

Regeringen beslutar skrivelse 1997/98:85 Redogörelse för verksamheten inom Europarådets ministerkommitté under år 1997.